

Žilina Beskydy 2026

Mesto Žilina

Kreatívna žilina 2035

Kreatívna Žilina 2035

1. ÚVOD
  - 1.1 Čo od stratégie a jej tvorby očakávame – k čomu bude slúžiť a čo prinesie?
2. ŠTRUKTÚRA TVORBY DOKUMENTU
  - 2.1 Ako prebiehal proces tvorby stratégie?
  - 2.2 Participácia
  - 2.3 PODKLADOVÉ MATERIÁLY PRE TVORBU DOKUMENTU
3. Vízia rozvoja Kreatívna žilina 2035
  - 3.1 stručný prehľad oblasti rozvoja
  - 3.2 Vízia rozvoja Kreatívna žilina 2035
4. Kultúrna politika mesta / podpora kultúry a umeleckej tvorby - ROZPRACOVANIE OBLASTÍ ROZVOJA, CIEĽOV A OPATRENÍ
  - 4.1 východiskový stav
  - 4.2 zhrnutie
  - 4.3 strategické ciele a opatrenia
5. Inšpiratívne a inovatívne mesto - ROZPRACOVANIE OBLASTÍ ROZVOJA, CIEĽOV A OPATRENÍ
  - 5.1 východiskový stav
  - 5.2 zhrnutie
  - 5.3 strategické ciele a opatrenia
6. Identita a kultúrny turizmus - ROZPRACOVANIE OBLASTÍ ROZVOJA, CIEĽOV A OPATRENÍ
  - 6.1 východiskový stav
  - 6.2 zhrnutie
  - 6.3 strategické ciele a opatrenia
7. Kultúrne a inkluzívne mesto - ROZPRACOVANIE OBLASTÍ ROZVOJA, CIEĽOV A OPATRENÍ
  - 7.1 východiskový stav
  - 7.2 zhrnutie
  - 7.3 strategické ciele a opatrenia
8. IMPLEMENTÁCIA a hodnotenie

1) ÚVOD:

Kultúrna a kreatívna stratégia mesta Žilina - Kreatívna Žilina 2035 je strategický dokument definujúci koncepciu rozvoja kultúry a kreatívneho priemyslu v meste Žilina v období 2021 - 2035.

1.1 Čo od stratégie a jej tvorby očakávame – k čomu bude slúžiť a čo prinesie?

- **Strategický rozvoj** - stanovenie priorít rozvoja v oblasti kultúry, kultúrneho a kreatívneho priemyslu, ktoré dosiaľ mestu chýbali.
- **Budovanie kapacít a akceleráciu** procesu profesionalizácie kultúrneho sektora.
- **Komplexný rozvoj publika**, prehĺbenie kultúrnych zážitkov a začleňovanie ohrozených alebo znevýhodnených skupín do kultúrneho a komunitného života.
- **Strategicky zamerané stimuly a impulzy pre rozvoj kultúrneho a kreatívneho priemyslu** vrátane využitia inovačného potenciálu tohto sektora jeho prepájaním so sektormi vedy, výskumu, IT a automobilového priemyslu, čo prispeje ku komplexnému ekonomickému rozvoju mesta.
- **Zvýšenie efektivity inštitucionálnej organizácie kultúrneho života** - napríklad založenie nového subjektu v podobe mestského kultúrneho centra skvalitní organizáciu kultúrneho života, prinesie profesionálnu technicko-produkčnú podporu pre všetkých kultúrnych operátorov v meste, zabezpečí lepšiu distribúciu kultúrnej ponuky a zvýši mieru kultúrnej participácie obyvateľov.
- **Stratégia prinesie prípravu komplexných podkladov z oblasti kultúry, kultúrneho a kreatívneho priemyslu pre ďalšie strategické programové dokumenty**, ktoré dosiaľ neboli spracované na potrebnej úrovni a sú dôležitým aj pre čerpanie zdrojov EÚ aktuálnom programovacom období. Jedná sa o mestský Plán hospodárskeho a sociálneho rozvoja a krajskú Integrovanú územnú stratégiu.
- **Zakotvenie základných priorít a stabilizáciu procesov** v oblasti kultúry kreatívneho priemyslu a kultúrneho cestovného ruchu naprieč meniacim sa politickým vedením.
- **Zvýšenie efektivity financovania kultúry z rozpočtu mesta** - optimalizácia procesov a reštrukturalizácia modelu podpory, zvýšenie objemu aj rozsahu podporovaných činností, definovanie kľúčových zainteresovaných aktérov a ich role.
- **Udržateľnosť investícií do projektu Európske hlavné mesto kultúry (EHMK) Žilina Beskydy 2026** / Predložená stratégia sa prirodzene prepája s aktuálnym procesom kandidatúry mesta na titul EHKM, ale jej implementácia nie je závislá na prípadnom úspechu tejto aspirácie.

2) ŠTRUKTÚRA TVORBY DOKUMENTU

2.1 Ako prebiehal proces tvorby stratégie?

2020 - časť 1:

1. Prvotný výskum

- Pracovné skupiny / prvotné SWOT analýzy podľa sektorov (hudba, dizajn, architektúra, výtvarné umenie, multimédia) a cieľových skupín (deti, mládež, cestovný ruch, seniori, zt'p)
- Online dotazník pre verejnosť (250 ľudí)
- Zber existujúcich dát (existujúce výročné správy, štatistiky, dáta zozbierané počas prípravy Smart koncepcie kultúry Žilinského samosprávneho kraja)
- Tvorba výskumných predpokladov / 6 oblastí

2021 - časť 2:

2. Analytická časť: kvantitatívne metódy

- Zber existujúcich dát - cieľ - zdefinovať aktuálny celkový stav, porovnanie s mestami podobnej veľkosti v Európe, prehľad stavu kultúrneho a kreatívneho priemyslu (KKP) v Žiline, počet kreatívcov podľa odborov - využitie existujúcich štatistických dát - *spracovateľ odbor školstva, kultúry, športu, cestovného ruchu a miestneho rozvoja a prípravný tím kandidatúry mesta Žilina na titul EHKM - Žilina*

Beskydy 2026

- Výskum Verejnej Mienky - cieľ - pochopiť potreby, očakávania a návštevnícke správanie obyvateľov, ich skúsenosti so službami v kultúre, ale aj ich vzťah k mestu, európe a kultúre celkovo, vytvorenie tzv. baseline study - podkladu pre budúce hodnotenie - *spracovateľ MEDIAN, s.r.o.*

3. Analytická časť : kvalitatívne metódy

- Individuálne hĺbkové rozhovory s kľúčovými aktérmi KKP - cieľ - hlbšie analyzovať okruhy a výstupy prvotných swot analýz, stav KKP - *spracovateľ Žilinská Univerzita v Žiline*
- Komunitné mapovanie - cieľ - hlbšie analyzovať stav kultúry v mestských častiach - *spracovateľ prípravný tím kandidatury mesta Žilina na titul EHMK - Žilina Beskydy 2026 a Soňa Holúbková*
- Mapovanie stavu cestovného ruchu - cieľ - analýza súčasného stavu, zadefinovanie strategických priorít a správne nastavenie strategického plánu do budúcnosti - *spracovateľ Iveta Niňajová*

4. Strategická a návrhová časť

- Focus skupiny KKP podľa profesie - cieľ - validácia zistení a nastavovanie stratégií s kľúčovými aktérmi - *spracovateľ - spracovateľ Žilinská Univerzita v Žiline*
- Workshop - organizačná štruktúra a grantový systém - *spracovateľ odbor školstva, kultúry, športu, cestovného ruchu a miestneho rozvoja a prípravný tím kandidatury mesta Žilina na titul EHMK - Žilina Beskydy 2026*
- Workshop - definícia potenciálov a strategických oblastí - cieľ - validácia zistení a nastavovanie stratégií s kľúčovými aktérmi - *spracovateľ prípravný tím kandidatury mesta Žilina na titul Európskeho hlavného mesta kultúry - Žilina Beskydy 2026*
- Workshop - Formulácia cieľov a opatrení - *spracovateľ - spracovateľ prípravný tím kandidatury mesta Žilina na titul EHMK - Žilina Beskydy 2026*

5. Príprava akčného plánu a finalizácia dokumentu, komunikačná časť

Proces implementácie, plnenie stratégie, nastavenie monitoringu a evaluácie naplňania stratégie (viac kapitola 8.)

2.2 Participácia verejnosti a kultúrnych aktérov

2020

Širšia verejnosť - v rámci prípravného procesu mesta Žilina na titul EHMK boli zozbierané názory širokej verejnosti na kultúrnu ponuku v meste pomocou online dotazníka (cca 200 odpovedí), obyvatelia mali možnosť vyjadriť sa k stavu verejného priestranstva pomocou platformy Mestské zásahy

Kultúrni aktéri - pracovné skupiny s kultúrnymi aktérmi, kde vznikli tematické SWOT analýzy, výstupy diskusií z Mestskej konferencie

2021

Širšia verejnosť - výskum verejnej mienky, pokračovanie dotazníkového zberu, komunitné mapovanie v mestských častiach

Kultúrni aktéri - hĺbkové rozhovory, focus groups, Mestská konferencia - september 2021, plánovaná výstava o kultúrnej stratégii: Kreatívna Žilina 2035 (november 2021)

2.3 PODKLADOVÉ MATERIÁLY PRE TVORBU DOKUMENTU

- Kreatívna stratégia Žilina 2035 - prieskum verejnej mienky - Máj 2021, Median SK
- Záverečná správa z mapovania stavu KKP na území mesta Žilina, Žilinská Univerzita v Žiline
- Navrhovací a strategický workshop s odbornou verejnosťou

- Smart stratégia analytická časť VÚC a návrhová časť
- Záverečná správa - Mystery shopping kultúrny turizmus Žilina, Iveta Ninajová
- Záverečná správa - Správanie a potreby návštevníkov Žilinského kraja, prieskum na podporu turizmu a rozvoja cestovného ruchu, december 2020, Žilinský samosprávny kraj pripravila agentúra 2muse
- Štatistiky a dáta mesto, kraj, ministerstvo kultúry
- Záverečná správa o stave Kultúrnych domov, Z.Hlávková, S, Holúbková

3) Vízia rozvoja Kreatívna Žilina 2035

Strategická vízia

Žilina je v roku 2035 otvorené, inkluzívne a udržateľné mesto so širokou dostupnosťou kultúry, ktorá prispieva k zvyšovaniu kvality života všetkých jej obyvateľov. V meste pôsobí pestrá, vitálna a kooperujúca kultúrna scéna, fungujúca v adekvátnych infraštruktúrnych podmienkach a za účasti zanieteného a otvoreného publika tvoreného obyvateľmi a návštevníkmi mesta. Je atraktívnou adresou pre kreatívcov naprieč oblasťami sektora kultúrneho a kreatívneho priemyslu, ktorí tu nachádzajú ideálne podmienky na sebarealizáciu. Ich prítomnosť mestu prináša rozvojové impulzy v podobe inovácií, na ktorých sa podieľajú v dobre fungujúcej spolupráci s aktérmi z ďalších sektorov. Vďaka tomu je Žilina značkou rozpoznateľnou v medzinárodnom merítku. Mesto radi navštevujú ľudia zo Slovenska, prihraničného okolia aj z ďalších častí sveta, pretože je centrom euroregiónu s nezameniteľným prírodným bohatstvom, ktoré si môžu vychutnávať vďaka dobre fungujúcim službám a jedinečnej kultúrnej ponuke tvoriacej pridanú hodnotu aj pre ľudí bežne kultúru nevyhľadávajúcich.

3.1 Stručný prehľad oblastí rozvoja:

I. Kultúrna politika mesta / podpora kultúry a umeleckej tvorby

Pestrá, živá a kooperujúca kultúrna scéna v meste fungujúca v adekvátnych infraštruktúrnych podmienkach a za účasti zanieteného a angažovaného publika

Podpora rozvoja kultúrnej infraštruktúry a kultúrnych aktérov v meste - obnova existujúcej a budovanie novej kultúrnej infraštruktúry, reforma dotačnej politiky, systematická finančná aj nefinančná podpora aktérov, lepšia starostlivosť o vlastné inštitúcie, systematický rozvoj publika.

II. Inšpiratívne a inováčné mesto

Sektor kultúrneho a kreatívneho priemyslu ako zdroj inovácií slúžiacich všestrannému rozvoju mesta

Zlepšovanie podmienok pre aktérov z prostredia KKP - podpora rozvoja priestorových a štrukturálnych kapacít v podobe zázemia pre sektor KKP, vybudovanie modernej infraštruktúry pre festivaly a veľké podujatia, podpora prepájania aktérov z KKP s ďalšími sektormi, podpora sieťovania aktérov z KKP v medzinárodnom kontexte.

III. Identita a kultúrny turizmus

Atraktívna destinácia pre domáci aj zahraničný kultúrny turistický ruch vďaka schopnosti tvorivo reflektovať a prostredníctvom kultúry rozvíjať identitu mesta a regiónu

Podpora cestovného ruchu s pridanou hodnotou - komplexná starostlivosť o návštevníka mesta, silná a jedinečná identita mestských kultúrnych inštitúcií a ich podujatí, formovanie medzinárodného profilu mesta a jeho aktívna propagácia v zahraničí, tvoriva artikulácia brandingu mesta, prehĺbovanie cezhraničnej spolupráce prost. angažovanosti v euroregióne Beskydy.

IV. **Kultúrne a inkluzívne mesto**

Otvorené, inkluzívne a udržateľné mesto so širokou dostupnosťou kultúry ako nemateriálneho zdroja kvality života všetkých obyvateľov mesta

Dostupnosť kultúry v širokom zmysle - inkluzívny verejný priestor, odstraňovanie fyzických bariér pri prístupe ku kultúre, mitigácia socio-ekonomických bariér, decentralizácia, podpora komunit, podpora občianskej spoločnosti, inklúzia, udržateľnosť.

4.) I. Kultúrna politika mesta / podpora kultúry a umeleckej tvorby - ROZPRACOVANIE OBLASTÍ ROZVOJA, CIEĽOV A OPATRENÍ

Pestrá, živá a kooperujúca kultúrna scéna v meste fungujúca v adekvátnych infraštruktúrnych podmienkach a za účasti zaniieteného a angažovaného publika

Podpora rozvoja kultúrnej infraštruktúry a kultúrnych aktérov v meste - obnova existujúcej a budovanie novej kultúrnej infraštruktúry, reforma dotačnej politiky, systematická nefinančná podpora aktérov, lepšia starostlivosť o vlastné inštitúcie, systematický rozvoj publika.

4.1) I. Kultúrna politika mesta / podpora kultúry a umeleckej tvorby - Východiskový stav

Mesto Žilina má napriek svojej malej rozlohe **dynamickú a rôznorodú kultúrnu scénu, z čoho pramení aj dramaturgicky a žánrovo pestrá ponuka**. V meste pôsobí jedna štátna kultúrna inštitúcia - Štátny komorný orchester, päť kultúrnych inštitúcií v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja - Považská galéria umenia, Považské múzeum, Bábkové divadlo, Krajské kultúrne stredisko a Krajská hviezdáreň. Mesto Žilina je v súčasnosti zriaďovateľom dvoch inštitúcií - Mestského divadla (pod ktorý organizačne spadá aj Rosenfeldov palác, rovnako ako FS Rozsutec a DH Fatranka), a Mestskej knižnice, ktorá vznikla z dôvodu prevzatia pobočiek krajskej knižnice od ŽSK ako mestská príspevková kultúrna inštitúcia.

Popri zriaďovanej kultúre v meste pôsobia viaceré subjekty nezriaďovanej kultúry z ktorých najväčšia je organizácia Truc sphérique spravujúca kultúrne centrá Stanica a Nová synagóga. Z menších organizácií sú to napríklad Hájovňa, KC Hofmann, Dom odborov, Event house, Smer pub a mnoho ďalších priestorov pre kultúrne využitie spravovaných MVOs alebo súkromnými subjektami. Profesionálna aj neprofesionálna nezriaďovaná kultúrna scéna, označovaná aj ako nezávislá kultúra, je financovaná najmä zo zdrojov Fondu na podporu umenia (FPU), ktorý v meste Žilina pravidelne podporuje viacerých aktérov v rôznych oblastiach živej kultúry a umenia. Aktivity nezriaďovanej kultúry podporuje prostredníctvom svojho grantového systému aj mesto Žilina.¹ Fond na podporu umenia udelil pre viac ako 60 úspešných žiadateľov rôzne typy grantov (celkovo 95 v 2020 a 123 v 2019).²

Okrem aktivít zriaďovaných a nezriaďovaných kultúrnych subjektov, organizuje svoje vlastné kultúrne podujatia, ako napríklad tradičné Kultúrne leto, aj Mesto Žilina. Do sféry mestských subjektov, ktoré sú súčasťou kultúrnej infraštruktúry patria aj kultúrne domy (KD Žilinská Lehota, Trnové, Bytčica, Vranie, Zástranie). V ich prípade je správa priestorov zastrešená organizáciou Žilbyt, nie však už obshová náplň a činnosť, ktorá sa v súčasnosti realizuje bez jasnej dramaturgie, čo prispieva k nespokojnosti tamjších obyvateľov s kultúrnou ponukou ako takou, vrátane absencie príležitostí uskutočňovať vlastné zájmové voľnočasové aktivity.

¹ grantový systém mesta Žilina - <https://www.zilina.sk/dotacie/aktualna-vyzva-grantovy-system/>

² štatistika úspešných žiadateľov Fondu na podporu umenia s pôsobnosťou v meste Žilina - [Fond na podporu umenia udelil pre viac ako 60 úspešných žiadateľov rôzne typy grantov \(celkovo 95 v 2020 a 123 v 2019\).](#)

Vo vzťahu k rôznorodosti subjektov s rozličnou zriaďovateľskou pôsobnosťou bol ako jeden z kľúčových problémov identifikovaných prostr. participačných aktivít a hĺbkových rozhovorov s rôznymi kultúrnymi aktérmi artikulovaný problém nedostatočnej komunikácie, spolupráce a **partnerstva** medzi aktérmi s rôznou zriaďovateľskou pôsobnosťou a nezávislou scénou navzájom, resp. medzi týmito aktérmi a Mestom. Spomenutý deficit je rámcovaný aj doterajšou absenciou ponuky spolupodieľať sa na tvorbe komplexnej mestskej kultúrnej politiky, ale tiež obmedzenou skúsenosťou zo spolupráce medzi aktérmi z prostredia zriaďovanej a nezriaďovanej kultúry, ktorých činnosť vychádza z odlišného inštitucionálneho zázemia. Existujúce prípady spolupráce sú postavené na osobných vzťahoch, systematické zasietovanie absentuje. V oboch prípadoch by aktéri privítali viac systematických príležitostí jednak na ovplyvňovanie kultúrnej politiky a tiež na rozvoj a posilňovanie spolupráce a partnerstva, ktoré by potenciálne mohli prinášať synergické efekty pre celkový kultúrny život v meste.

Z hľadiska všeobecných **infraštruktúrnych podmienok** na prevádzku kultúry je charakteristickým javom **investičný dlh** na fyzickej infraštruktúre kultúrnych inštitúcií v správe mesta, ktorý je zreteľný najmä v prípade kultúrnych domov a kultúrnej infraštruktúry na sídliskách. V prípade Mestského divadla je potrebná najmä obnova technického vybavenia (výmena sedadiel a javiska pre flexibilnejšie využitie hlavnej sály, revitalizácia a vytvorenie zelenej strechy, výmena zastaralého svetelného a zvukového parku, ktoré nie sú v súlade so súčasnými štandardami). Mestskému divadlu by vytvorenie divadelného inkubátora a dabingového štúdia prinieslo väčší priestor pre vlastný systematický rozvoj, vrátane realizácie programov zameraných na rozvoj publika.

Rovnako v prípade nezriaďovanej kultúry je stav fyzickej infraštruktúry častokrát v nevyhovujúcom stave - najmä u menších či začínajúcich subjektov platí, že budovy, v ktorých pôsobia a napr. elektroinštalácia v nich nespĺňajú základné normy. Technické zabezpečenie (svetelný a zvukový park, icct) je aj z titulu finančnej náročnosti prakticky nemožné udržať v požadovanej kvalite. Väčšie subjekty nezávislej kultúry častokrát bezodplatne zapožičiavajú techniku pre menšie podujatia (neformálny systém na základe priateľských vzťahov). Kultúrne oddelenie mesta, ale ani mesto samotné nemá k dispozícii produkčnú jednotku, alebo obdobné kapacity, a preto akákoľvek podpora je založená na osobnej angažovanosti zamestnancov odboru kultúry. Riešenie tohto problému sa ponúka v podobe založenia mestského kultúrneho centra, ktoré by za presne stanovených podmienok plnilo funkciu produkčného nástroja mesta vrátane poskytovania produkčno-technickej podpory aktérom z neriadovanej scény.

Z pohľadu dopytu po **chýbajúcej infraštruktúre** je zrejmé, že po vyhorení objektu S2 (Stanica) chýba v meste priestor typu *black box* pre prezentáciu súčasného tanca a fyzického divadla, tiež koncertov či filmových predstavení. Rovnako absentuje zázemie pre existujúce, ale aj prípadné nové filmové a hudobné festivaly v meste. V meste chýba art kino, prípadne nekomerčná sála vybavená DCP technológiou. Taktiež chýba funkčná kultúrna infraštruktúra pre väčšie podujatia a festivaly ako napríklad väčšia koncertná sála, alebo amfiteáter pre vonkajšie podujatia. Z participatívnych procesov vyplynul aj nedostatok priestorov pre vzdelávacie a prezentačné aktivity pre folklórne súbory a komplexnú výučbu hudby a spevu - odznel dopyt po centrálnom priestore pre hudobníkov - dom hudby.

V rámci oblasti výtvarného umenia existuje viacero vhodných prezentačných priestorov (Nová synagóga, Považská galéria umenia (PGU), Rosenfeldov palác (RP)), rovnako kvalita výstav je v slovenskom kontexte hodnotená vysoko. Akokoľvek, aj v oblasti výtvarného umenia existuje dopyt, konkrétne je to objednávka po vhodných priestoroch na pravidelnú prezentáciu regionálnych umelcov.

Mesto aj okolitý región má bohatú tradíciu v oblasti tradičnej remeselnej tvorby a výroby, práca s kultúrnym dedičstvom ponúka doteraz nedostatočne využívaný potenciál, remeselníkom chýbajú dostupné priestory na prácu, rovnako existuje dopyt po adekvátnom priestore vhodnom na prezentáciu a predaj tradičnej remeselnej tvorby.

Tieto skutočnosti zvyrazňujú **potrebu investícií** tak do rekonštrukcie a obnovy existujúcej kultúrnej infraštruktúry, ako aj do budovania novej modernej infraštruktúry, ktorá by reflektovala na existujúci kultúrny a umelecký potenciál, ktorým Žilina disponuje.

Ako ukázala analýza **organizačnej štruktúry**, Mesto Žilina spravuje viacero kultúrnych inštitúcií a organizácií zabezpečujúcich služby v oblasti kultúry, komunitného rozvoja a cestovného ruchu. Aj v súvislosti s kandidaturou na titul EHMK je v najbližšom období potrebné strategicky rozhodnúť o vzniku ďalších obdobných organizácií, a to nielen v kontexte kandidatúry, ale predovšetkým s viacnásobne artikulovanou potrebou celkovo **efektívnejšieho manažmentu kultúry** v meste.

Ako je uvedené vyššie, v oblasti kultúry mesto zriaďuje dve organizácie - **Mestské Divadlo** (MD), pod ktoré spadá aj Rosenfeldov palác (RP) a novozriadenú **Mestskú knižnicu** (príspevková organizácia Mestskej knižnice vznikla 1. júla 2021 za účelom preberania pobočiek Krajskej knižnice v zriaďovateľskej pôsobnosti ŽSK (Bytča, Strážov, Trnove, Hájik, Solinky, Vlčince). V skutočnosti však pod správu Mestského divadla okrem aktivít vlastného súboru spadajú aj FS Rozsutec a DH Fatranka. Viazanosť na spravovanie aktivít Rosenfeldovho paláca (RP) Mestskému divadlu končí rokom 2022. RP preto naliehavo potrebuje víziu rozvoja od roku 2023.

Súčasťou **strategickej zmeny**, ktorá by primárne mohla zlepšiť efektívnosť manažmentu a produkcie mestských kultúrnych podujatí by mohol byť vznik novejestskej produkčnej jednotky prostredníctvom transformácie p.o. Mestskej knižnice do podoby **mestského kultúrneho centra** (MKC), ktoré by popri produkcii tradičných mestských kult. podujatí poskytovalo produkčnú podporu aj podujatiam ďalších kultúrnych aktérov v meste a popri tom by zastrešilo aj činnosť RP, knižníc, kultúrnych domov, resp. komunitných centier.

Oddeleniu kultúry a cestovného ruchu mesta by z povinností ubudla produkčná činnosť a po doplnení vhodnými ľudskými zdrojmi by sa prirodzene viac zameriavalo na **riadiacu a podpornú činnosť** svojich príspevkových organizácií, **konceptnú činnosť** pri tvorbe a aktualizáciiestskej kultúrnej politiky a **prepájajúcu činnosť** zlepšujúcu príležitosti na vznik širších aj užších spoluprác medzi rôznorodými kultúrnymi aktérmi pôsobiacimi v meste.

Potrebu vzniku nových mestom zriadených inštitúcií je vhodné vnímať prostredníctvom **chýbajúcich funkcií**, ktoré by tieto nové subjekty dokázali naplniť. V prípade v súčasnosti nedostatočne využívaných **kultúrnych domov** v okrajových častiach mesta, resp. konverzovanie **výmenníka** na sídlisku Vlčince by ich preradenie pod novú mestskú príspevkovú organizáciu MKC prinieslo nový priestor pre lokálne komunity na rozvoj ich vlastných kultúrnych aktivít, tvorivosti, záujmovej činnosti a celkovo kultúrnej angažovanosti. Pod správou MKC by sa vhodnejšie rozvíjala aj činnosť Rosenfeldovho paláca. Súčasťou Mestského kultúrneho centra by bol aj organizačný útvar Mestskej knižnice.

Ako spomínáme vyššie, samostatnou kľúčovou činnosťou MKC by však mala byť **profesionálna produkčná činnosť** pri organizácii mestských podujatí, produkčná podpora podujatí iných kultúrnych aktérov pôsobiacich v meste Žilina, rovnako efektívna distribúcia kultúrnej ponuky a celkovo podpora občianskej kultúrnej participácie.

Za účelom akcelerácie procesov rozvoja odvetví kultúrneho a kreatívneho priemyslu (KKP) je zasa dôležité iniciovať vznik **rozvojovej agentúry**, ktorá by dokázala aktivity v podobe rôznych impulzov a stimulov do tohto prostredia efektívne cieľiť a sprostredkovať. Vzhľadom na známu skutočnosť, že mesto Žilina ašpiruje na **titul EHMK 2026** je založenie tejto novej inštitúcie viac ako žiaduce nielen vo vzťahu k záväzkom, ktoré žilinský kandidátsky projekt vo finálnej fáze prináša, ale aj vo vzťahu k pomenovaným problémom a potrebám týchto odvetví, ktoré budú podrobnejšie popísané v tretej strategickej rozvojovej oblasti tohto dokumentu. Existencia subjektu v podobe rozvojovej agentúry by priniesla možnosti na tvorbu a implementáciu kreatívnych rozvojových stratégií, umožnila by rozvoj kapacít kľúčových aktérov v tejto oblasti a tiež by mohla spravovať dotačné mechanizmy určené na podporu nezriaďovanej kultúrnej scény, komunit, KKP a pod.

Z hľadiska **financovania kultúry** z mestských zdrojov je rozpočet mesta na kultúru koncipovaný tak, aby zabezpečil chod a aktivity Mestského divadla (vrátane Rosenfeldovho paláca a folklórnych súborov), ďalej sú jeho súčasťou náklady na údržbu kultúrnych stredísk, podpora rozvoja cestovného ruchu, grantový systém,

podpora kultúrnych podujatí a aktivít. ³Analýza ukazuje, že väčšiu časť rozpočtu pohltia náklady na *hard* aktivity a správu majetku na úkor *soft* a rozvojových aktivít. Grantový systém je členený do kategórií inštitucionálnej podpory a podpory aktivít/podujatí realizovaných prostr. pravidelných výziev.

Z **mapovania nezávislej kultúry** a z hĺbkových rozhovorov s aktérmi z tohto prostredia aj publikom vyplynulo, že nezávislá kultúra disponuje viacerými silnými stránkami. Popri kvalite produkcie prinášajúcej do mesta multižánrovosť, experiment, nové formy umenia, inovatívnosť a prepájanie s lokálnou či tematickou komunitou sú to aj viaceré manažérske aspekty, ktoré sú rozvinuté na vysokej profesionálnej úrovni. Jedná sa napr. o systematické vzdelávanie vlastných pracovníkov, medzinárodné skúsenosti, know-how potrebné na prevádzku multižánrového kultúrneho subjektu a pod. Dôležitou pridanou hodnotou činnosti týchto aktérov je tiež vysoký podiel dobrovoľníctva a spoločenského aktivizmu na ich činnosti.

Naopak, charakteristickými problémami, ktorým títo aktéri čelia, sú nedostatočná kvalita priestorov, v ktorých pôsobia a rovnako **nedostatočné financovanie**, ktoré nedokáže zabezpečiť dlhodobějšíu stabilitu a potrebný inštitucionálny rozvoj, čo sa odráža aj na nízkom finančnom ohodnotení profesionálov pôsobiacich v tejto oblasti. Vzhľadom na skutočnosť, že ponuka týchto aktérov je nekomerčného charakteru, finančná podpora z verejných zdrojov je pre nich zásadná. Popri relatívne stabilnom, ale nedostačujúcom financovaní z Fondu na podporu umenia je preto potrebné **zvýšiť celkový objem aj rozsah podpory** (rozšírenia aj na inštitucionálnu stránku fungovania a technologické vybavenie, zváženie možnosti podpory viacročných projektov) aj z grantovej podpory mesta. Rovnako by bolo žiaduce, aby sa simultánne zvýšil objem aj rozsah podpory z dotačných prostriedkov VÚC, aby bola podpora z verejných zdrojov pre týchto aktérov dostupnejšia a vzájomne komplementárna.

Pre menších žiadateľov o podporu z mestských grantov na kultúru či komunitné aktivity sa zasa javí ako problém vysoká miera povinného spolufinancovania projektov (30% v prípade Žiliny, napr. v Bratislave a Košiciach predstavuje miera povinného spolufinancovania len 10%). Pre umelcov v slobodnom povolaní je naopak problémom skutočnosť, že na žiadnu takúto podporu nedosiahnu, keďže individuálni žiadatelia nie sú oprávnenými uchádzačmi o grant z rozpočtu mesta.⁴

Pri napĺňaní ambície eliminácie investičného dlhu a saturovania potrieb nezávislých aktérov by v ideálnom prípade bolo **postupné navyšovanie zdrojov** na podporu kultúry do mestského rozpočtu zo súčasných 1,8% - v prípade úspešnej kandidatúry na titul **EHEK** na úroveň **5%** z celkových nákladov rozpočtu mesta.

Napriek dramaturgicky pestrej, žánrovo rozmanitej a kvantitatívne širokej ponuke organizátori podujatí častokrát narážajú na **nedostatok publika** - špecificky absenciu niektorých návštevníckych segmentov (napríklad seniori, mládež 15-18, mladí muži do 30)⁵. Riešenie sa ponúka vo vypracovaní **stratégie rozvoja publika**, ktoré by malo byť prierezovo zamerané najmä na reartikuláciu roly a zmyslu kultúry v snahe zlepšiť jej postavenie a vnímanie širokou verejnosťou a parciálne aj cez nástroje **prehlbovania skúsenosti** - galerijná pedagogika, augmentované imerzívne zážitky a **rozširovanie obzorov** - ďalej nástrojov cross-marketingu medzi kultúrnou ponukou, programovej brožúry, online nástrojov a kultúrnej karty. Dôležitou témou je aj **získanie nového publika** - cez vytvorenie lepších služieb pre návštevníkov, strategický marketing a priblíženie umenia bližšie k publiku, napríklad formou dostania umenia do verejného priestoru.

Z pohľadu obyvateľov mesta prevažuje spokojnosť s kultúrnou ponukou (takmer tri štvrtiny respondentov deklarovalo spokojnosť s ponukou kultúry v meste Žilina - *zdroj prieskum verejnej mienky*). Respondenti, ktorí nie sú veľmi spokojní najčastejšie uvádzali, že im chýbajú koncerty, divadlo, či vo všeobecnosti by uvítali viac podujatí. Z možností, ktoré obmedzujú respondentov pri návšteve kultúrnych podujatí, najčastejšie obyvatelia Žiliny vyberali nedostatok času, chýbajúci typ preferovanej ponuky, nedostatok financií, či nedostatočnú informovanosť. Ako najčastejší faktor pri výbere kultúrnych podujatí respondenti označovali zábavu a možnosť

³ Schválený návrh programového rozpočtu mesta Žilina na rok 2021-2023 (zasadnutie MZ dňa 14.12.2020, uznesenie č. 232/2020)

⁴ Záverečná správa z mapovania stavu KKP na území mesta Žilina, Žilinská Univerzita v Žiline

⁵ Kreatívna stratégia Žilina 2035 - prieskum verejnej mienky - Máj 2021, Median SK

odreagovať sa. Hneď za tým aj stretnutie s priateľmi a spoločenský život, či osobné odporúčanie a dobrú recenziu.

V období pred pandémiou zvykla viac ako polovica opýtaných navštevovať kultúrne podujatia aspoň raz mesačne, necelých 20 % ešte častejšie. Pätina respondentov aspoň raz za rok a každý desiaty vôbec. Obyvatelia Žiliny najčastejšie minú na kultúrne aktivity mesačne do 50 EUR, približne tretina respondentov do 20 EUR a tretina v rozmedzí 20 až 50 EUR. Každý desiaty neminie na kultúrne aktivity nič.

Z kultúrnych organizácií dominujú u respondentov dve, a to Mestské divadlo a Dom odborov. Často navštevujú aj Považskú galériu umenia, Považské múzeum, Novú synagógu, Stanicu, Rosenfeldov palác, Štátny komorný orchester, Bábkové divadlo a tiež Makovický dom.

4.2) I. Kultúrna politika mesta / podpora kultúry a umeleckej tvorby - zhrnutie

Kľúčové identifikované problémy:

- Nedostatok systematických príležitostí na rozvoj spolupráce a programového partnerstva medzi kultúrnymi subjektmi s rôznou zriaďovateľskou pôsobnosťou.
- Nedostatok príležitostí kultúrnych aktérov a verejnosti podieľať sa na tvorbe a aktualizácii mestskej kultúrnej politiky.
- Celkovo neefektívny mestský manažment kultúry: Poddimenzovaný odbor kultúry Mesta a jeho zahľtenie produkčnou činnosťou + zastaraná alebo neadekvátne využívaná existujúca kultúrna infraštruktúra a chýbajúca moderná kultúrna infraštruktúra reflektujúca existujúci miestny kultúrny potenciál.
- Nedostatočná a nevhodne nastavená grantová podpora nezriaďovanej kultúry.
- Početne malé publikum, ale zároveň artikulovaný nedostatok príležitostí pre kultúrne vyžitie mladšej generácie (15-18), a seniorov, tiež nedostatočná kultúrna ponuka v okrajových mestských častiach a na sídliskách.

Kľúčové identifikované príležitosti:

- Existencia rôznorodej a dynamickej kultúrnej scény pozostávajúcej z mixu aktérov zriaďovaných štátom, krajom, mestom, resp. silnou nezávislou kultúrnou scénou, ktorí majú záujem na vzájomnom prepájaní sa a spolupráci.
- Existencia vybudovanej, hoci zastaranej kultúrnej infraštruktúry v podobe KD, ktorá sa dá pomerne rýchlo revitalizovať technologicky a obsahovo.
- V prípade úspešnej kandidatúry mesta na titul EHMK 2026, prípadne z prostriedkov nového programovacieho obdobia 2021-2027, budú k dispozícii zdroje na vybudovanie novej kultúrnej infraštruktúry v súlade s dopytom prostredia a jeho existujúcim potenciálom.
- Napriek malej početnosti je zainteresované žilinské publikum kultúrne vysoko vyspelé. Ponúkajúcou sa príležitosťou je komplexná stratégia rozvoja publika, vrátane inkluzívnych programov pre špecifické ohrozené cieľové skupiny (kapitola IV.) a pod., ktorých zainteresovanie do kultúrneho života môže priniesť nie len zväčšenie početnosti publika ale aj zvýšenie kvality ich života.

4.3) I. Kultúrna politika mesta / podpora kultúry a umeleckej tvorby - strategické ciele a opatrenia

I.) kultúrna politika mesta / podpora kultúry a umeleckej tvorby			
Strategický cieľ	Ciele	Indikátory	Možné opatrenia
I.A.) Mesto ako partner a katalyzátor spolupráce	I.A.1.) Rozvíjať kultúru spolupráce a partnerstva - zosieťovať a prispieť k prehĺbeniu medzisektorovej a medziodborovej spolupráce medzi zriaďovanými kultúrnymi inštitúciami (štát, kraj, mesto) a nezriaďovanými subjektmi v kultúre	- Počet fungujúcich medzisektorových partnerstiev - Počet prenesených funkcií na iného nositeľa (MVO/súkr. sektor)	- Vytvoriť a implementovať nový model partnerstiev vrátane externalizácie niektorých verejných funkcií mesta v kultúre, podpora verejno-súkromných partnerstiev (PPP) v kultúre
	I.A.2.) Vytvoriť podmienky na participáciu kultúrnej scény v systematickom procese tvorby a pravidelnej aktualizácie mestskej kultúrnej politiky	- Existencia a pravidelná činnosť platformy manažovaná a facilitovaná rozvojovou agentúrou	- Vznik novej platformy v podobe mestského kultúrneho fóra, ktoré bude organizovať pravidelné diskusie so zapojením širokého spektra kultúrnych aktérov do tvorby kultúrnej politiky a podpory spolupráce medzi kultúrnymi inštitúciami bez ohľadu na zriaďovateľskú pôsobnosť.
I.B.) Efektívny manažment kultúry	I.B.1.) Systematická investícia do kultúry	- Schválený rozpočet mesta	- Postupne navyšovať verejné výdavky na kultúru (v prípade získania titulu EHMK 5%)
	I.B.2.) Zefektívniť organizačnú štruktúru v oblasti kultúry a kultúrnej produkcie mesta	- Nový popis pracovných činností pracovníkov odboru, obsahujúcich koncepčné úlohy	- Kultúrne oddelenie mesta - posilnenie koncepčných aktivít, presun produkčných aktivít na novozaložené Mestské kultúrne centrum
		- Vznik MKC (schválený MZ) ako príspevkovej/rozpočtovej organizácie mesta s jasným popisom činností, vrátane produkcie mestských kult. podujatí - počet produkováných aktivít., počet služieb poskytnutých iným kultúrnym aktérom a pod.	- Založenie novej príspevkovej organizácie "Rosenfeldov palác / mestské kultúrne centrum" (MKC), ktoré zastreší existujúce aktivity Rosenfeldoveho paláca, Mestskú knižnicu, kultúrne domy – MKC zabezpečí produkčnú podporu, distribúciu kultúrnej ponuky v meste, bude mapovať a prezentovať identitu a kultúrnu históriu mesta Žilina
		- Založenie subjektu rozvojovej agentúry so štatútom podrobne popisujúcim jeho činnosť a kompetencie – schválené MZ)	- Založenie "rozvojovej agentúry kultúrneho a kreatívneho priemyslu Žilina": správa a manažment dotačných schém pre oblasť kultúry, implementácia stratégií pre rozvoj kultúrneho a kreatívneho priemyslu, platforma pre architektúru a občiansku participáciu, budovanie kapacít a prehĺbenie profesionalizácie kultúrneho sektora prostredníctvom vzdelávacích a rozvojových programov, systematického zberu dát, získavania spätnej väzby, mapovania kultúrneho prostredia, atď. V prípade získania titulu EHMK 2026 to bude organizácia na manažment projektu Žilina Beskydy 2026 a rozvoj kreatívneho obsahu pre Ciachovňu a Pasa:Ž.
	I.B.3.) Efektívne spravovať a rozvíjať fyzickú infraštruktúru	- Realizovaná obnova technickej	- Rozvoj Mestského divadla - rekonštrukcia technického vybavenie hlavnej sály MD a rekonštrukcia štúdia MD na divadelný inkubátor

	pre kultúru	infraštruktúry MD - vypracovaný, schválený a odfinancovaný projekt obnovy, vrátane vzniku divadelného inkubátora	
		- Počet aktivít v mestských častiach	- Rozvíjať a sprístupňovať kultúrnu infraštruktúru v mestských častiach (kultúrne domy, špecifikácia IV.B.2.)
		- Počet nových priestorov pre kultúru	- Podpora vzniku novej kultúrnej infraštruktúry - špecifikácia II.A.1.)
		- Počet školení, počet zúčastnených subjektov z prostredia nezriaďovanej kult. scény	- Podpora zlepšenia technického stavu a bezpečnosti priestorov využívaných subjektami nezriaďovanej kultúry cez odborné tréningy a školenia v oblasti BOZP
	I.B.4.) Implementácia rozhodovania založeného na dátach (data based decision making) do manažmentu kultúry aj do finančných nástrojov podpory kultúry	- Založenie subjektu rozvojovej agentúry so štatútom podrobne popisujúcim jeho činnosť a kompetencie – schválené MZ	- Systematická tvorba dát, funkčné nástroje na systematické vyhodnocovanie dopadov, prehľadovanie priorit
I.C.) Nástroje pre finančnú podporu kultúrnych operátorov a umelcov	I.C.1.) Nový systém finančnej podpory kultúrnych aktérov v meste - Zmodernizovať, lepšie zacieliť a navýšiť celkové dotácie pre nezriaďovanú kultúru a komunitné aktivity v meste	- Založenie subjektu so štatútom podrobne popisujúcim jeho činnosť a kompetencie – schválené MZ - Vytvorenie novej štruktúry financovania a spolufinancovania pre jednotlivé typy subjektov - premietnuté v novej podobe grantových podmienok pre žiadateľov .	- Reformovať finančné nástroje podpory kultúry pre nezriaďovanú scénu – preniesť manažment dotačných schém v oblasti kultúry a podpory komunit na nový subjekt v podobe rozvojovej agentúry v rámci toho pre nastavenie finančného rámca a výšky podpory ako aj spolufinancovania pre jednotlivé typy subjektov,
		- Vznik a navýšenie viacročnej inštitucionálnej podpory - premietnuté v novej podobe grantových podmienok pre žiadateľov	- Viacročná podpora strategických podujatí a inštitúcií - podpora viacročných projektov, vrátane oprávnených prostriedkov na inštitucionálny rozvoj a udržateľnosť žiadateľov (strategické subjekty nezriaďovanej kultúrnej scény) navýšenie finančnej podpory strategickým kultúrnym podujatiam v meste a pod.,
		- Počet a kvalita (umelecká relevantnosť / ohlas kritiky / ohlas	- Podpora kultúrnych podujatí a umeleckej tvorby pre profesionálne subjekty z prostredia nezriaďovanej kultúry, zapojenie externých expertov, vytvorenie transparentného systému kritérií pre udeľovanie podpory

		publika) podporených subjektov / projektov	
		- Vznik grantovej schémy na podporu komunitných projektov - schválene MZ - počet a kvalita (prínos pre komunitu, posilnenie dopadov cez zvyšovanie dostupnosti a prístupnosti kultúry) podporených komunitných projektov	- Podpora komunitno-kultúrnych aktivít - rozdelenie grantov v kultúre na podporu pre profesionálne kultúrno-umelecké projekty a podporu komunitných aktivít, možnosť získania grantov aj pre jednotlivcov a neformálne skupiny, mikrogranty so zníženou administratívnou náročnosťou
I.D.) Rozvoj publika / dostupná a prístupná kultúra	I.D.1.) Posilnenie vnímania roly (významu) kultúry vo verejnosti	- Počet ľudí oslovených a ovplyvnených kampaňou - Počet vytvorených a uskutočnených vzdelávacích programov - Počet účastníkov vzdelávacích programov	- Kampaň scitlivujúca verejnosť v oblasti vnímania dôležitosti kultúry ako prierezového nástroja na porozumenie zložitosti sveta a zvládanie globálnych výziev, ale aj zvyšovania kvality života obyvateľov mesta v nemateriálnej dimenzii - V spolupráci so vzdelávacími inštitúciami a kultúrnymi aktérmi vytvoriť mestské inkluzívne programy rozvíjajúce publikum všetkých vekových kategórií v rôznych žánroch a oblastiach kultúry a umenia

5.) II. Inšpiratívne a inovatívne mesto - ROZPRACOVANIE OBLASTÍ ROZVOJA, CIEĽOV A OPATRENÍ

Sektor kultúrneho a kreatívneho priemyslu ako zdroj inovácií slúžiacich všestrannému rozvoju mesta

Zlepšovanie podmienok pre aktérov z prostredia KKP - podpora rozvoja priestorových a štrukturálnych kapacít v podobe zázemia pre sektor KKP, vybudovanie modernej infraštruktúry pre festivaly a veľké podujatia, podpora prepájania aktérov z KKP s ďalšími sektormi, podpora sieťovania aktérov z KKP v medzinárodnom kontexte, tvoriva artikulácia brandingu mesta.

5.1) II. Inšpiratívne a inovatívne mesto - Východiskový stav

Napriek celoslovenskému rastovému trendu sektora kultúrneho a kreatívneho priemyslu - sektor kreatívnych odvetví, plus umenie, zábava, rekreácia - ako vyplýva z dostupných údajov*, **počet zamestnancov v sektore KKP v meste Žilina má klesajúcu tendenciu**. Odchod profesionálov pôsobiach v tejto oblasti do väčších kultúrnych a ekonomických centier, resp. do zahraničia je pociťovaný ako veľký problém tak v zriaďovanej a v nezriaďovanej kultúre, ako i v odvetviach KKP. Narastajúci nedostatok kvalifikovaných pracovníkov pre potreby aktivít subjektov v kultúrnom a kreatívnom priemysle v regióne sa preto stáva bariérou ďalšieho rozvoja aktivít.

6

⁶ Priemerný evidenčný počet zamestnancov podľa ekonomických činností územie SR (2015-2019) Štatistická ročenka regiónov Slovenska 2020, Štatistický úrad Slovenskej republiky

V protirečení s vyššie uvedeným je však zároveň skutočnosť, že regionálna hrubá pridaná hodnota sektora - umenie, zábava, rekreácia je v Žilinskom kraji druhá najvyššia na Slovensku po Bratislavskom kraji - teda vyššia ako v Košiciach a ostatných regiónoch. Počet podnikateľských subjektov a živnostníkov v oblasti kultúrneho a kreatívneho priemyslu - sektor - umenie, zábava, rekreácia má mierne rastúcu tendenciu. V tomto prípade sa však jedná najmä o oblasť cestovného ruchu.⁷

Z kontextu uvedeného s veľkou pravdepodobnosťou vyplýva, že súčasné pracovné podmienky najmä pre ľudí pôsobiacich v kreatívnych odvetviach a kultúrnom priemysle nie sú uspokojivé. V prípade pokračovania trendu ich úbytku sa to nepochybne odrazí aj na postupnom úpadku cestovného ruchu, ktorý sa nedokáže dlhodobo rozvíjať bez atraktívneho obsahu v podobe kvalitnej kultúrnej ponuky a rozvoja podujatí ako pridanej hodnoty k prírodnému potenciálu okolitej krajiny a ponuky kultúrneho dedičstva.

Z hĺbkových rozhovorov a fokusových skupín vedených Žilinskou univerzitou⁸ vyplynulo, že zástupcovia viacerých oblastí kultúrneho a kreatívneho priemyslu - najmä oblasti výtvarného umenia, dizajnu a audiovizualnej tvorby - pociťujú **nedostatok vhodných a cenovo dostupných priestorov** a celkovo vhodného zázemia na tvorbu. Kriticky je vnímané, že v Žiline neexistuje kreatívne centrum, ani jeho obdoba. Umelci a kreatívci si preto zabezpečujú priestory na tvorbu individuálne, v meste absentujú priestory prispôsobené na danú funkciu. V minulosti sa napríklad na účely skúšobne využívali podzemné priestory železničnej stanice, prípadne priestory dielni Bábkového divadla boli využívané umelcami a dizajnérmi, v súčasnosti vhodný priestor nejestvuje. Medzi aktérmi rezonuje dopyt po cenovo dostupnom coworkingu a priestore pre networking kreatívco. Napriek veľkému potenciálu digitálnej a multimediálnej tvorby a herného priemyslu sa tento segment nedostatočne rozvíja - dôvodom je aj chýbajúce priestorové a technické zázemie. Jediné vhodné priestory na tento účel sú na univerzite, sú však využívané výlučne na vzdelávacie účely. Práve **chýbajúca infraštruktúra** býva častokrát jedným z hlavných dôvodov **odchodu kreatívco** zo Žiliny.

Brain Drain a odliv kreatívco do väčších centier má výrazný dopad na stav a potenciál rastu odvetví kreatívneho priemyslu. Absolventi stredoškolského umeleckého vzdelávania na SSŠUP a konzervatóriu nemajú v Žiline možnosť pokračovať v štúdiu - V meste Žilina nie je možnosť vysokoškolského štúdia umenia a kreatívnych odvetví. Výnimku predstavujú odbory multimédií a mediamatiky na Žilinskej univerzite. Odliv kreatívco a umelcov za účelom štúdia má dopad na koncentráciu kreatívneho kapitálu v meste - absolventi sa väčšinou už nevracajú naspäť. V minulosti v meste fungoval inkubátor, kde mladí ľudia mohli rozvíjať svoje nápady, podnikanie, v súčasnosti takýto priestor nie je v ponuke. Rovnako existuje silný dopyt po rozvojových a vzdelávacích aktivitách.

Ako ukazujú zahraničné skúsenosti, rozvojový **potenciál sektora KKP** sa skrýva aj v **inováciách**, pričom najlepšie využiteľný je, ak existujú systémové predpoklady na jeho začlenenie do širších medziodborových spoluprác alebo inovačných klastrov s aktérmi z univerzitného prostredia, výskumu, vývoja, priemyslu, KKP a podobne. Vtedy sa inovačný potenciál dokáže **multiplikovať** a stať sa motorom **ekonomického rozvoja** mesta a regiónu. V prípade Žiliny tento zatiaľ nevyužitý potenciál tkvie najmä v prítomnosti Žilinskej univerzity a automobilového priemyslu.

Z pohľadu aktérov zastupujúcich **kultúrny priemysel** v Žiline boli najčastejšie artikulované limity súvisiace s nedostatočnou alebo úplne **chýbajúcou infraštruktúrou pre festivaly** a iné väčšie kultúrne podujatia. Ako uvádzame v popise východiskového stavu prvej strategickej oblasti, po vyhorení S2 chýba v meste vhodné zázemie pre organizovanie meských festivalov, nedostatok miest alebo priestorov na organizáciu väčších podujatí. Práve absencia vhodných priestorov s dostatočným technickým zázemím bráni rozvoju existujúcich festivalov alebo vzniku nových podobných podujatí. Pre filmové a multimediálne festivaly je hlavným problémom **absencia kina artového zamerania**, kde by bolo možné premietanie pomocou **DCP projektora**, ktorý v súčasnosti predstavuje na kvalitných festivaloch nevyhnutný štandard. Pre organizátorov folklórnych predstavení a hudobných koncertov je bariérou ďalšieho rozvoja chýbajúci väčší priestor pre ich podujatia. V

⁷ Regionálna hrubá pridaná hodnota podľa ekonomických činností (2015-2019) Štatistická ročenka regiónov Slovenska 2020, Štatistický úrad Slovenskej republiky

⁸ Záverečná správa z mapovania stavu KKP na území mesta Žilina, Žilinská univerzita v Žiline

súčasnosti si organizátori priestory pre svoju činnosť zabezpečujú vlastným pričinením, na základe svojich kontaktov, to isté platí aj pre technologické vybavenie - všetko závisí od rozpočtu a iniciatívy organizátorov. Tak priestory ako i technika bývajú častokrát zapožičiavané medzi inštitúciami, prípadne je kvôli nedostatkovému vybaveniu potrebné cestovať do hlavného mesta. Organizátori vnímajú aj nevyužitý potenciál prezentácie a podujatí vo verejnom priestore, čomu by však bolo potrebné adekvátne prispôsobiť infraštruktúru. Rozvoj infraštruktúry pre veľké hudobné, folklórne, audiovizuálne či divadelné festivaly a podujatia prináša rovnako príležitosť na posilnenie **multiplikačných efektov** v podobe **rozvoja lokálnej ekonomiky** prostredníctvom posilnenia cestovného ruchu, podpory gastroprevádzok a pod. Preto investície do takejto infraštruktúry sú popri očakávanom dopade posilnenia **udržateľnosti kultúrnych aktérov a zlepšenia kultúrnej ponuky** pre obyvateľov a návštevníkov zároveň investíciami do ďalšieho **ekonomického rozvoja mesta**.

Najmä od kultúrnych operátorov bol opakovane adresovaný problém **nedostatočného a zastaralého technologického vybavenia** (predovšetkým z dôvodu cenovej nedostupnosti najmodernejších technológií), preto by veľmi privítali možnosť **technologickej a produkčnej, ale aj marketingovej podpory** zo strany mesta.

Ďalším obmedzujúcim faktorom pre rozvoj kultúrnych subjektov v KKP je nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily a chýbajúce manažérske zručnosti súvisiace s riadením rozvoja vlastných organizácií. Tento problém však bezprostredne súvisí aj celkovou podfinancovanosťou aktérov pôsobiacich v sfére nezriaďovanej kultúry, ktorý popisujeme aj v 1.strategickej oblasti rozvoja. Rôznym aspektom profesionalizácie a rozvoju kapacít je však potrebné sa venovať rovnako aj v prípade mestom zriaďovaných organizácií.

Typickými prekážkami pri získavaní financií z verejných aj súkromných zdrojov u subjektov nezriaďovanej scény sú nedostatočné informácie o dostupných grantoch, podporných programoch, ale tiež administratívna záťaž a nedostatočná absorpčná schopnosť najmä pri výzvach zo štrukturálnych fondov EÚ. V tejto súvislosti by aktérmi bolo vítaným krokom možnosť vzdelávacej podpory, prepájania so zahraničnými partnermi a pod. pri uchádzaní sa o podporu z európskych zdrojov, či už cezhraničných, alebo štrukturálnych.

V zmysle posilnenia udržateľnosti a budovania kapacít kultúrnych aktérov absentujú aj systematické príležitosti, ktoré by na miestnej úrovni sprostredkovali možnosti celoživotného vzdelávania v oblastiach manažérskych zručností v kultúre, ale aj rôzne typy masterclasses či rozvoja špecifických schopností a zručností pri práci s publikom a podobne.

5.2) II. Inšpiratívne a inovatívne mesto - zhrnutie

Kľúčové identifikované problémy:

- Neuspokojivé pracovné podmienky a rozvojové príležitosti v sektoroch KKP / úbytok počtu pracovníkov - absentujúca špecifická infraštruktúra s pridanou hodnotou.
- Poddimezovaná, resp. chýbajúca infraštruktúra pre veľké podujatia / festivaly v oblasti kultúrneho priemyslu (hudba, folklór, audiovizia, divadlo).
- Nevyužitý inovačný potenciál odvetví KKP.
- Nedobudované kapacity a potreba rozvoja manažérskych zručností kultúrneho sektora / riziko udržateľnosti.

Kľúčové identifikované príležitosti:

- Možnosti prepojenia inovačného potenciálu sektora KKP s univerzitou a priemyslom.
- Vznik rozvojovej agentúry, ktorá by prinášala systematické impulzy a stimuly do prostredia KKP.
- Získanie titulu EHMK 2026 by vyostrilo pozornosť pre potreby tohto sektora a prinieslo možnosť adekvátnych rozvojových investícií.

5.3) II. Inšpiratívne a inovatívne mesto - strategické ciele a opatrenia

II.) Inšpiratívne a inovatívne mesto			
strategický cieľ	Ciele	Indikátory	Možné opatrenia
II.A.) Podpora kreatívneho ekosystému / vytváranie udržateľných pracovných podmienok pre ľudí pôsobiacich v odvetviach KKP	II.A.1.) Podpora vzniku a rozvoja infraštruktúry s pridanou hodnotou - zázemie pre umelcov, kreatívcov a začínajúce podniky v KKP	- Počet nových dostupných ateliérov a priestorov na tvorbu v oblasti KKP - Počet nových subjektov v oblasti KKP so sídlom v Žiline za sledované obdobie	- Podpora vzniku a rozvoja cenovo dostupných ateliérov a štúdií , špecializovaných dielní, produkčného zázemia, technického vybavenia, priestorov na skúšanie a vystupovanie
		- Vznik priestoru na prezentáciu tradičnej remeselnej tvorby	- Podpora vzniku moderného priestoru pre prezentáciu tradičnej remeselnej tvorby
		- Vznik multifunkčnej tanečnej sály	- Podpora vzniku multifunkčnej sály pre dynamicky sa rozvíjajúce oblasti fyzického divadla a súčasnej tanečnej scény
		- Vznik FabLabu	- Podpora vzniku a rozvoja FabLabu - priestoru, v ktorom sa realizujú nové myšlienky a nápady s využitím najmodernejších technológií ako 3D tlačiareň, programovacie nástroje, laserové zariadenia, roboty, CNC...
		- Vznik co-workingového priestoru	- Podpora vzniku a rozvoja cenovo dostupného co-workingu - flexibilného kancelárskeho prostredia zdieľaného kreatívcami a startupmi. Cieľom je podporiť vznik komunity rozmanitých ľudí, ktorým spoločné priestory umožňujú zdieľať hodnoty, skúsenosti, talent a nápady.
		- Vznik audiovizuálneho centra	- Podpora vzniku a rozvoja audiovizuálneho centra - priestor vybavený vysokokvalitnými technológiami pre profesionálnu audiovizuálnu produkciu, animované filmy, projekty v oblasti umenie a veda, digitálnu tvorbu a herný priemysel
	II.A.2.) Posilnenie infraštruktúry pre festivaly a veľké kultúrne podujatia	- Vznik priestoru na prezentáciu regionálnych umelcov	- Podpora vzniku adekvátneho (fyzického) priestoru na prezentáciu regionálnych vizuálnych umelcov
		- Vznik veľkokapacitnej koncertnej sály - Počet festivalov a celomestských podujatí za sledované obdobie	- Podpora vzniku koncertnej sály s min. kapacitou 1000 miest a / alebo amfiteáter pre vonkajšie podujatia - Rozvinúť festivalové zázemie - vytvoriť vhodné infraštruktúrne a technické podmienky pre existujúce, ale aj nové festivaly v meste (multifunkčná sála s DCP projektor, posilnenie infraštruktúry pre organizátorov podujatí vo verejnom priestore)
II.B.) Budovanie kapacít a rozvoj kreatívneho a inovačného potenciálu	II.B.1.) Rozvoj inovatívneho potenciálu KKP	- Počet medziodborových partnerstiev a projektov	- Medziodborová inovácia / pravidelný networking - Inicovať a podporovať širšie spolupráce pri rozvoji mesta / facilitovať partnerské prepájanie a sieťovanie aktérov z akademického prostredia, výskumu, priemyslu a kultúrnych a kreatívnych odvetví do rôznych mestských rozvojových / inovatívnych projektov s pridanou hodnotou. Podporovať medziodborové podujatia (workshopy, prednášky, či neformálne stretnutia) cieľ rozvíjať už existujúce partnerstvá a podporovať vznik nových multidisciplinárnych spoluprác medzi členmi komunít, ako sú neziskové organizácie či startupy, samosprávou, podnikateľmi,

			profesionálmi z oblasti kultúry a kreatívneho sektora.
		- Počet vytvorených a uskutočnených akceleračných programov	- Akceleračné programy pre kultúru - podpora organizácií a jednotlivcov pri rozvoji projektov a podpora podnikateľských zručností
	II.B.2.) Strategická podpora profesionalizácie kultúrneho sektora	vypracovániá strategická analýza mapujúca potenciál klastrov a rozvojových oblastí KKP a jej implementácia do rozvojových opatrení.	- Zadefinovanie potenciálnych rozvojových klastrov a rozvoj kľúčových oblastí KKP odvetví prítomných v meste , pravidelná evaluácia priorít (napr. vydavateľstvo, architektúra, premyselný dizajn, produkcia animovaných filmov, digitálna tvorba a herný priemysel, umenie a veda, moderná prezentácia remeselnej tvorby, prezentácia folklóru, vážna hudba)
		- Počet podporených podujatí	- Poskytovanie produkčnej podpory pre kultúrnych operátorov - vznik mestského kultúrneho centra, podpora organizátorov existujúcich festivalov a podpora vzniku nových podujatí, poskytovanie technickej a marketingovej podpory pre partnerov, facilitácia dialógu s mestom
		- Počet školení na rozvoj digitálnych zručností / počet účastníkov / subjektov - Počet vytvorených datasetov, vo formáte opendata	- Rozvoj digitálnych zručností a práca s dátami - zber dát a spätná väzba pre lepšie plánovanie a rozvoj profesionálnej scény
		- Počet vytvorených a uskutočnených programov na budovanie kapacít - Počet účastníkov, ktorí nadobudli nové profesionálne zručnosti a schopnosti v oblasti komplexného rozvoja organizácií	- Program budovania kapacít - navyšovanie kapacít pracovnej sily v KKP, v spolupráce s UNIZA celoživotná vzdelávacia ponuka, organizácia workshopy, kurzy, masterclass, konferencie, rozvoj technických a manažérskych zručností v kultúre, práca s publikom
		- Počet európskych projektov s účasťou miestnych aktérov, - počet subjektov aktívne zapojených v medzinárodných sieťach - Počet rezidentov zo zahraničia v Žiline a počet žilinských aktérov na zahraničných rezidenciách v sledovanom období	- Podpora medzinárodnej výmeny a prehĺbenie európskej spolupráce - vznik a podpora umeleckých rezidenčných pobytov, návštevy a odborné tréningy v európskych inštitúciách
		- Počet vytvorených divadelných inscenácií / projektov, - Počet uskutočnených rezidencií	- Divadelný inkubátor Mestského Divadla - rozvoj talentov, spolupráca s absolventami a nezávislými súbormi, prilákanie nových hercov do mestského divadla

6.) III. Identita a kultúrny turizmus - ROZPRACOVANIE OBLASTÍ ROZVOJA, CIEĽOV A OPATRENÍ

Atraktívna destinácia pre domáci aj zahraničný kultúrny turistický ruch vďaka schopnosti tvorivo reflektovať a prostredníctvom kultúry rozvíjať identitu mesta a regiónu

Podpora cestovného ruchu s pridanou hodnotou - komplexná starostlivosť o návštevníka mesta, silná a jedinečná identita mestských kultúrnych inštitúcií a ich podujatí, formovanie medzinárodného profilu mesta a jeho aktívna propagácia v zahraničí, prehĺbovanie cezhraničnej spolupráce prostr. angažovanosti v Euroregióne Beskydy.

6.1) III. Identita a kultúrny turizmus - východiskový stav

V analýze Žilinského samosprávneho kraja zameranej na rozvoj a identifikovanie turistických potenciálov sa Žilina a jej okolie spája, oproti ostatným regiónom výrazne viac, s kvalitnými **možnosťami kultúrneho využitia**. Potenciál mestského kultúrneho turizmu a profilácia mesta cez kultúru je zaujímavou nadstavbou celkovej turistickej ponuky Žilinského kraja zameraného najmä na prírodný turizmus a aktívny oddych. Mesto Žilina má potenciál sa stať sa regionálnym turistickým centrom, platforma, ktorá okrem kultúrneho mestského turizmu, ponúkne návštevníkom možnosť vyraziť do regiónu za prírodou a kultúrnym dedičstvom.⁹

Z pohľadu organizácie turizmu v meste je kľúčovým subjektom Turistická informačná kancelária mesta Žilina (TIK) , ktorá vznikla ako samostatná príspevková organizácia zriadená mestom v roku 2008. Od roku 2012 funguje TIK pod Oblastnou organizáciou cestovného ruchu Malá Fatra, ktorú Mesto Žilina založilo v januári 2012 spolu s ďalšími 9 obcami a 16 podnikateľskými subjektmi regiónu Malá Fatra.

Centrálny priestor TIK zriadilo mesto vo svojom objekte na Hlinkovom námestí. Okrem turisticko-informačnej kancelárie sa v tomto objekte nachádzajú aj verejné toalety, predajňa a informačno-predajný bod Dopravného podniku mesta Žiliny. Priestory TIK majú charakter informačného „kiosku“, ale rozhodne by si vyžadovali modernizáciu a redizajn. Najmä v prípade získania titulu Európskeho hlavného mesta kultúry 2026, by bola vhodná aj komplexnejšia transformácia a posilnenie TIK ako centrálného kontaktného bodu pre návštevníkov mesta na **Návštevnícke centrum destinácie 21. storočia**. Táto transformácia by sa mala udiť prostredníctvom zaujímavých architektonických riešení, vrátane využitia prvkov destinačného brandingu, ponuky suvenírov, vytvorenia oddychových miest a sprostredkovania komplexného návštevníckeho servisu.

Napriek skutočnosti, že prehliadky organizované TIK sú medzi návštevníkmi populárne a ponúkajú zaujímavé zážitky a atrakcie, ich ďalší rozvoj je limitovaný personálnym poddimenzovaním organizácie. Častokrát sa stáva že v TIK je iba jeden pracovník, ktorý musí zatvoriť priestory informačného centra aby mohol návštevníkov sprevádzať.¹⁰

Problémom je tiež skutočnosť, že väčšina zriaďovaných organizácií v kultúre svojimi otváracími hodinami kopíruje bežný pracovný čas vo verejnej správe, čo nie je vždy kompatibilné s potrebami návštevníkov, ale prirodzene ani s potrebami obyvateľov mesta. Mnoho kultúrnych organizácií v Žiline je v mimo obdobia letných prázdnin dostupných len počas pracovného týždňa a nie cez víkend, pričom pri podpore mestského turizmu, ktorého súčasťou sú aj tzv. víkendové *city breaks*, by mala byť ponuka dostupná celoročne.

V Žiline má návštevník k dispozícii komplexnú kultúrnu ponuku, väčšina priestorov je adekvátne zreštaurovaných a má kvalitný obsah, avšak príležitosť na rozvoj určite predstavuje **implementácia nástrojov**

⁹ Záverečná správa - Správanie a potreby návštevníkov Žilinského kraja, prieskum na podporu turizmu a rozvoja cestovného ruchu, december 2020, Žilinský samosprávny kraj pripravila agentúra 2muse

¹⁰ Záverečná správa - Mystery shopping kultúrny turizmus Žilina, Iveta Ninajová

na prezentáciu a interpretáciu diel a prehĺbenie zážitkov napríklad prostredníctvom sprostredkovania príbehov, využívania multimédií, interaktivity či možnosti dovysvetlenia. Niektoré expozície - napríklad Bábky v podkroví RP ponúkajú zážitkovo a pútavo spracovanú trvalú expozíciu s prvkami interaktivity, ktorá spája všetky atribúty expozície 21. Storočia. Zavedenie výkladov a interpretácia sú nevyhnutnosťou pre súčasné sprístupňovanie expozícií.

Potenciál ďalšieho rozvoja v prípade expozičných miest predstavujú aj **doplnkové služby**, napríklad v podobe doplnenia reštauračnej a kaviarenskej funkcie, detských kútikov alebo predajne suvenírov či publikácií. Verejným kultúrnym inštitúciám aj verejnosti by celkovo prospelo, ak by sa stali *kultúrnym bodom stretávania* - miestom, kde návštevník dokáže stráviť príjemný deň. Slabou stránkou kultúrneho turizmu v Žiline je aj slabá prezentácia produktov, nedostatočné označenie, chýbajúci *cross marketing* medzi jednotlivými inštitúciami, chýbajúca jednotná moderná online platforma podujatí, magazín, či používanie jazykových mutácií.

Z hľadiska návštevnosti mesta pozorujeme jej rast do roku 2016, prepad v roku 2017 a odvtedy pozvoľný rast, ktorý bol, pochopiteľne, prerušený prostredníctvom ruptúry spôsobenej globálnou pandémiou Covid19.¹¹

Z hľadiska sprostredkovania základnej identity mesta sú asociácie obyvateľov pri charakterizovaní Žiliny pomerne široké a rozdrobené. Respondenti spomínali okolitú prírodu, centrum mesta, farské schody a kostol alebo Budatín.¹²

Ďalej sa respondenti asociovali so Žilinou ako s „metropolou“ severu, či krajským mestom, ktoré je charakteristické kultúrou a podujatiami, tiež ako s dopravným uzlom, či mestom s dobrou dopravnou dostupnosťou, ďalší ho vnímajú ako rušné, dynamické mesto, plné nákupných centier, s dopravným chaosom a hustou dopravou. Občasne sa vyskytovali spojitosti s históriou, rozvojom mesta, krásnym prírodným prostredím, dobrou občianskou vybavenosťou s množstvom príležitostí nielen pre mladých ľudí. Z konkrétnych podujatí či inštitúcií respondenti najčastejšie uvádzali Staromestské slávnosti alebo Novú synagógu. Vo všeobecnosti boli asociácie takmer vždy o pozitívne, len v malej miere boli spomínané problémy ako hustá doprava, chaos i neporiadok, hluk a drahé parkovanie.

Úrad Žilinského samosprávneho kraja región propaguje ako Horné Považie - problémom však je, pojem Horného Považia sa väčšine ľudí s ničím špecifickým nespája. Dôvodom je celkovo nízke povedomie o takomto označení regiónu. Ľudia prirodzene vedia o existencii jednotlivých miest a atrakcií na Hornom Považí, ibaže si to neasociujú s týmto názvom, čo pripisujú aj slabej propagácii názvu regiónu. Všeobecným povedomím o regióne je, že má peknú prírodu a kultúrno-historické pamiatky. Taktiež, že má špecifickú ľudovú kultúru - folklór. Toto je však všeobecné tvrdenie, ktoré reflektuje na povahu väčšiny slovenských regiónov.¹³

Z týchto dôvodov sa nám zdá dôležité nanovo **formulovať identitu** Žiliny a okolia. Prostredníctvom bohatej kultúrnej ponuky tkvie aj príležitosť profilovať mesto cez kultúrne inštitúcie a jednotlivé podujatia. Zjavným nedostatkom je aj nejednotný manažment destinácie a súčasná prezentácia mesta a okolia prostredníctvom zastaranej vizuálnej identity, ktorá nezodpovedá súčasným (online/offline) požiadavkám a štandardom.

Unikátna poloha Žiliny, nachádzajúca sa v prihraničnej oblasti s Českou republikou a Poľskom ponúka veľa príležitosti na čulú turistickú, spoločenskú, obchodnú a z našej perspektívy primárne aj na kultúrnu výmenu. Obe susedné krajiny sú zároveň, rovnako ako Slovensko, členskými krajinami Európskej únie a súčasťou schengenského priestoru, preto vzájomnému prepájaniu sa a vytváraniu mikropriestoru európanstva v zásade nič nebráni. V blízkom období bude skompletizovaná aj dopravná infraštruktúra európskeho koridoru TEN-T Baltic-Adriatic prepájajúca Mesto Žilina so susedným Poľskom, čo výrazne skráti časovú vzdialenosť a dostupnosť medzi regiónmi. Podobný efekt bude mať dobudovanie dopravnej infraštruktúry a prepojenie so susedným mestom Martin - kultúrne ponuky oboch miest, ako aj mobilita návštevníkov sa zvýši.

¹¹ Štatistické údaje TIK Žilina

¹² Kreatívna stratégia Žilina 2035 - prieskum verejnej mienky - Máj 2021, Median SK

¹³ Záverečná správa - Správanie a potreby návštevníkov Žilinského kraja, prieskum na podporu turizmu a rozvoja cestovného ruchu, december 2020, Žilinský samosprávny kraj pripravila agentúra 2muse

Nie každé mesto má šťastie na takú príležitosť stretávania sa s rozmanitosťou a preto by Žilina mala túto príležitosť zhodnocovať nie len v bezprostrednom rámci dvoch susediacich krajín, ale naučiť sa ju uplatňovať aj v širšom merítku na budovanie svojho európskeho profilu.

Z prieskumu verejnej mienky¹⁴ vyplývajú napríklad zistenia, že viac ako tri štvrtiny obyvateľov Žiliny hodnotia členstvo SR v Európskej únii pozitívne. Viac ako polovica respondentov deklaruje súhlas s tvrdením, že prítomnosť cudzincov je pre Žilinu prínosná. Zdá sa, že nejestvujú vážnejšie prekážky, prečo by Žilina nemala ašpirovať na ambíciu stať sa otvoreným mestom s prítlačivou identitou jednak pre návštevníkov z prihraničnej oblasti a tiež pre návštevníkov za ďalších krajín EÚ.

Vzhľadom na skutočnosť, že mesto sa uchádza o titul EHMK 2026, ale aj vzhľadom na predchádzajúce konštatovanie o samotnej devíze polohy mesta uprostred malého európskeho mikrokozmu, to súčasne nabáda k nevyhnutnému intenzívnejšiemu rozvoju spolupráce a zasiet'ovaniu mesta, resp. kultúrnych operátorov v ňom pôsobiach s európskymi partnermi. Aby sa to táto ambícia stala skutočnosťou je potrebné omnoho efektívnejšie využívať všetky dostupné nástroje v podobe zdrojov z fondov EÚ, ktoré sú pre tieto účely k dispozícii. Tomu však ešte prechádza potreba **profilovania sa cez vlastný nezameniteľný charakter a identitu kľúčových kultúrnych inštitúcií** a strategicky zvolených **rozvíjaných podujatí**, prostredníctvom ktorých získa ambícia stať sa mestom s európskym profilom kľúčový obsah. V neposlednom rade je však zároveň potrebné aj systematické posilnenie propagácie mesta v európskom a medzinárodnom kontexte.

Zo zmieneného prieskumu¹⁵ tiež vyplýva zistenie, že až o čosi viac ako 40 % respondentov zo Žiliny nenavštevuje prihraničné oblasti v Česku či Poľsku. V tejto súvislosti sa zdá potrebné začať s intenzívnym rozširovaním **povedomia o euroregióne Beskydy**, ktorého je mesto súčasťou a zároveň zintenzívňovať kultúrnu a turistickú spoluprácu s cezhraničnými aktérmi a tiež celkovo zvýšiť angažovanosť mesta v budovaní značky tohto euroregiónu, pretože mestu to bude v jeho ambíciách nápomocné.

6.2) III. Identita a kultúrny turizmus - zhrnutie

Kľúčové identifikované problémy:

- Personálna aj priestorová poddimenzovanosť Turistickej informačnej kancelárie.
- Nedostupnosť viacerých verejných kultúrnych inštitúcií v obvyklom čase preferovanom miestnymi aj návštevníkmi mesta (po pracovnej dobe, víkendy, prázdniny).
- Absentujúce nástroje na prehĺbovanie návštevníckych zážitkov, absentujúce doplnkové služby kultúrnych inštitúcií.
- Verejnosťou nejednoznačné vnímanie identity mesta.

Kľúčové identifikované príležitosti:

- Výrazne pozitívne vnímanie verejnosti členstva v EÚ, prevažne pozitívne vnímanie prítomnosti cudzincov, návštevníkov v meste.
- Žilina a jej okolie sa v porovnaní s inými regiónmi výrazne viac spája s kvalitnými možnosťami kultúrneho vyžitia.
- Jedinečná poloha v prihraničnom regióne ponúkajúcom veľa možností na rozvoj kultúrnej turistickej výmeny.
- V prípade úspešnej kandidatúry na titul EHMK 2026 výrazne stúpne domáca aj medzinárodná návštevnosť mesta.

¹⁴ Kreatívna stratégia Žilina 2035 - prieskum verejnej mienky - Máj 2021, Median SK

¹⁵ Kreatívna stratégia Žilina 2035 - prieskum verejnej mienky - Máj 2021, Median SK

6.3) III. Identita a kultúrny turizmus - strategické ciele a opatrenia

III.) Identita a kultúrny turizmus			
Strategický cieľ	Ciele	Indikátory	Možné opatrenia
III.A.) Tvorba ponuky pre kultúrny a kreatívny turizmus	III.A.1.) Rozvíjať ponuku kultúrneho a kreatívneho turizmu ako zdroja atraktív pre cestovný ruch	- Počet nových a udržateľných produktov kultúrneho a kreatívneho turizmu v meste - Miera spokojnosti návštevníkov so službami	- Podporovať spoluprácu a sieťovanie aktérov cestovného ruchu s kultúrnymi operátormi v záujme vzájomného rozvoja a produkčnej spolupráce - Vytvoriť nástroj balíčkovania služieb okolo kultúrnych podujatí a kultúrnej ponuky (festivalov, workshopy, remesiel, pamiatok) - Podporovať vznik interaktívnejších zážitkov a nových produktových tém v prepojení na kultúru (priemysel, architektúra, náboženská tematika, gastronómia...) - Vytvoriť nástroj na zber dát o správaní návštevníkov a obyvateľov ako napríklad jednotná mestská karta (verejná doprava, šport, kultúra, turizmus...) - Uskutočňovať pravidelné produktové inovácie a hodnotenie kultúrnej ponuky mesta pre návštevníka vrátane prehodnotenia „top podujatí“ mesta a ich podpory
	III.A.2.) Kvalitné služby pre návštevníkov	- Úroveň spokojnosti návštevníkov s ponukou kultúrnych inštitúcií	- Zakomponovať augmentované zážitky a storytelling (rozprávanie príbehov) v expozíciách a v spolupráci s kreatívnymi odvetvami, výrazne zlepšiť multimedialnosť a interaktivitu expozícií
		- Počet návštevníkov kontaktného miesta ročne - Úroveň spokojnosti návštevníkov s poskytnutým servisom	- Obnovenie samostatnej príspevkovej organizácie - Turistická informačná kancelária (TIK) mesta Žilina pre posilnenie kapacit mestského destinačného manažmentu - Vytvoriť nové miesto prvého kontaktu / priestory navštevnickeho centra s kultúrnou ponukou mesta s využitím moderného dizajnu a moderných technológií
		- Počet účastníkov v vzdelávacích programoch ročne / za sledované obdobie	- Vytvoriť vzdelávací program pre pracovníkov kultúrnych inštitúcií - moderná interpretácia zbierkových predmetov a umenia, viacjazyčnosť programu, práca s publikom
		- Počet vytvorených autentických suvenírov	- Posilniť identitu kultúrnych inštitúcií cez autentické suveníry a vlastný merchandizing (návrh, výroba a predaj kvalitných suvenírov, ponuka remesiel a dizajnu z regiónu)
		- Počet novovytvorených služieb kultúrnych inštitúcií	- Motivovať kultúrne inštitúcie k rozvoju vlastných služieb a k tvorbe vlastných príjmov cez predaj kvalitných doplnkových služieb a k spolupráci so subjektmi cestovného ruchu
III.B.) Rozpoznateľná značka mesta ako kultúrneho a kreatívneho mesta	II.B.1.) Vytvoriť a implementovať komplexnú stratégiu marketingovej komunikácie kultúrnej ponuky mesta	- Schválená záväzná Stratégia marketingovej komunikácie mesta	- Rozvoja nástrojov cross-marketingu kultúrnych inštitúcií a používania spoločných marketingových nástrojov pre kultúrny sektor (napr. zlepšenie vzájomného odporúčania sa jednotlivých kultúrnych inštitúcií, jednotný sprievodca kultúrnymi podujatiami, atď) - Marketingová podpora zo strany mesta, najmä pri strategických podujatiach
	III.B.2.) Tvorivo reflektovať, artikulovať a široko sprostredkovať identitu mesta	- Naformulovaná identita mesta premietnutá do všetkých nástrojov brandingového mesta	- Reflektovať a definovať charakter mesta (identitu) v záujme zvýšenia atraktivity mesta pre obyvateľov a návštevníkov - zadefinovanú identitu tvorivo implementovať do novej značky mesta a nových tém pre jeho komunikačnú stratégiu sprostredkujúcich oblasti kultúry a kreatívnych odvetví

		- Vznik stálej expozície mestskej histórie	- Vznik priestoru pre prezentáciu histórie mesta - stálej expozície mestskej histórie
		- Transparentným a odborným spôsobom vybrať strategické kultúrne podujatia, ktoré dostávajú od mesta finančnú, technickú aj marketingovú podporu	- Zadefinovať kľúčové kultúrne podujatia v meste , ktoré adekvátne prispievajú k budovaniu značky mesta a sú systematicky podporované zo strany mesta
		- Na základe súťaže návrhov vybraný dodávateľ - externý zhotoviteľ novej vizuálnej identity rešpektujúcej cez reformulovanú identitu novú značku mesta	- Zabezpečiť výber novej vizuálnej identity mesta v súťaži návrhov (vrátane nového loga), vypracovanie dizajn manuálu a jeho využívanie v mestskej komunikácii
III.C.) Silný európsky profil mesta	III.C.1.) Systematické rozvíjanie cezhraničnej a európskej spolupráce	- Počet aktívnych zapojení v európskych projektoch a sieťach	- Efektívne využívanie zdrojov EÚ a podpora Európskeho zasieťovania - Zlepšenie spolupráce Žilinských prevádzkovateľov kultúry s Eúropskymi partnermi, uchádzanie sa o dostupné fondy EÚ a členstvo v európskych sieťach
		- Počet aktívnych prezentácií mesta v zahraničí	- Zvýšenie atraktivity a medzinárodného profilu mesta - propagácia v medzinárodnom kontexte - prehĺbenie zasieťovania sa v európskom kontexte, konferencie, siete (napr. Eurocities)
		- Počet cezhraničných projektov s aktívnou účasťou mesta ako lídra/partnera	- Posilnenie cezhraničnej spolupráce - Zintenzívnenie kultúrnej a turistickej cezhraničnej spolupráce a posilnenie angažovanosti mesta v Euroregióne Beskydy - Propagácia cezhraničnej značky Beskydy a mesta Žilina ako destinácie

7.) IV. Kultúrne a inkluzívne mesto

Otvorené, inkluzívne a udržateľné mesto so širokou dostupnosťou kultúry ako nemateriálneho zdroja kvality života všetkých obyvateľov mesta

Dostupnosť kultúry v širokom zmysle - inkluzívny verejný priestor, odstraňovanie fyzických bariér pri prístupe ku kultúre, mitigácia socio-ekonomických bariér, decentralizácia, podpora komunit, podpora občianskej spoločnosti, inklúzie a udržateľnosti.

7.) IV. Kultúrne a inkluzívne mesto - východiskový stav

Verejný priestor plní v demokratickom spoločenstve funkciu komunitného stretávania. V ideálnej predstave zároveň slúžia ako platforma, kde sa ľudia môžu stretávať, komunikovať, objavovať aj byť objavenými bez akýchkoľvek nárokov. Je srdcom komunitnej sociálnej vitality a **základom fungujúcej demokracie**. Neobsadený, miznuci, alebo zanedbaný verejný priestor je naopak znakom silnej individualizácie - úpadku komunikácie a kultúry sprevádzaného postupným miznutím záujmu spoločnosti o posilňovanie vzájomnej dôvery. Téma verejného priestoru je aj v Žiline vnímaná verejnosťou veľmi citlivo, čo do veľkej miery súvisí aj s divokou

privatizáciou z 90. rokov. Vo **fokusových skupinách*** (*zdroj, alebo hyperlink*) bol neuspokojivý stav verejného priestoru, resp. jeho nedostupnosť často artikulovaný ako zásadná bariéra rozvoja kvality života v meste. Preto v tejto strategickej oblasti kladieme ambíciu komplexného **kultivovania mestského verejného priestoru** a jeho **sprístupnenia** prostredníctvom **odstraňovania** všetkých typov **bariér** v ich užívaní na prvé miesto.

Ak uvažujeme o verejnom priestore v užšom zmysle, určite doň patria aj verejné kultúrne inštitúcie. V tejto súvislosti je potrebné rovnako ako v prípade verejných priestranstiev zabezpečovať, aby boli odstraňované resp. mitigované bariéry súvisiace s ich navštevovaním a užívaním. Inšpiráciou pre mesto v tomto prípade môže byť napríklad Úrad Žilinského samosprávneho kraja, ktorý v rámci svojej SMART koncepcie plánuje zabezpečiť bezbariérový prístup do všetkých ním zriadených kultúrnych inštitúcií.

Rovnako ako v prípade mnohých iných miest aj v prípade Žiliny platí, že čím väčšia je vzdialenosť od centra mesta, tým menšia pozornosť sa venuje nielen vzhľad a funkcia verejného priestoru, ale aj **dostupnosti a prístupnosti kultúry** v širšom aj užšom zmysle. **Zanedbané verejné priestranstvá**, plné rôzneho typu užívateľských aj sociálnych bariér, ale zároveň zahlienené reklamným smogom sú charakteristickými rysmi viacerých okrajových častí, pričom tvoria iba vrchol pomyselného ľadovca problémov, na ktoré mnohí tamojší obyvatelia upozorňujú. **Zanedbaná verejná kultúrna infraštruktúra** v podobe chátrajúcich, nedostatočne využívaných alebo bariérových kultúrnych domov (KD) je potom logickým dôsledkom.

Z hĺbkových rozhovorov s viacerými obyvateľmi z okrajových MČ, rovnako ako aj z kvantitatívneho výskumu v MČ, vyplynulo, že sa *cítia ako druhoradí občania mesta* - mnohí sa cítia frustrovaní z nemožnosti ovplyvniť vyriešenie viacerých základných praktických problémov, ako je napr. stav chodníkov, chýbajúca kanalizácia, neporiadok, často prevláda pocit izolovanosti. V niektorých MČ je výsledkom tejto dlhodoobej frustrácie túžba po osamostatnení sa od mesta a získanie možnosti vziať riešenie týchto problémov do vlastných rúk.¹⁶

V súvislosti s dostupnosťou kultúry a infraštruktúrou na to určenou, viacerí pamätníci zdôrazňovali, že kedysi sa osobne podieľali na **výstavbe kultúrnych domov** (v rámci Akcií Z), v dôsledku čoho sa u nich prirodzene vyvinulo vedomie **symbolického vlastníctva** týchto statkov. Dnes upozorňujú na to, že ak ich chcú využívať, musia absolvovať pomerne byrokratický proces prenájmu od mesta, resp. Žilbytu, ktorý je navyše spoplatnený. Takisto len ťažko vedia ovplyvniť, čo sa s budovami deje a ako vyzerajú, keďže ich správu má v rukách Žilbyt.

V súvislosti s kultúrno-komunitným životom adresujú výhrady k nedostatku kultúrnych podujatí v podobe koncertov, divadla či filmových projekcií, rovnako im chýba viac spoločenských aktivít ako sú stretávky, plesy, zábavy či záujmové podujatia. Tieto pomenované deficity sú pritom obvykle rámcované kritikou zanedbaného stavu objektov KD, ich nevhodným vybavením pre podmienky 21. storočia, či úplnou absenciou obdobného priestoru.

Čo sa týka predstavy lepšej využiteľnosti objektov KD v prospech obyvateľov, existuje rámcová všeobecná zhoda respondentov ohľadom základných funkcií, ktoré by tieto mali plniť - na jednej strane ako priestor pre komunitné, klubové a spoločenské aktivity napr. v podobe krúžkov pre deti, prednášok pre seniorov, rôznych dielní, tiež plesov, zábav, stretávok, ale aj ako nenáročná útulná *“verejná obývačka”*, alebo klubovňa, s jednoduchou možnosťou neformálne sa stretnúť a len tak si posedieť. Na druhej strane by bolo vítané, keby KD slúžili aj ako priestor pre občasné kultúrne podujatia - koncerty, divadlá, vystúpenia.

Z hľadiska predstavy organizácie činnosti KD je charakteristickým javom aj určitý rozkol medzi vedomím obyvateľov, že *je to ich KD a chcú si ho spravovať sami* a artikulovanou požiadavkou, aby bolo mesto aktívnejšie pri organizácii podujatí a komunitného života v nich. V kontexte strategického prístupu je preto dôležité brať tieto očakávania do úvahy a vytvárať vhodný **balans** zabezpečujúci tak dostatok priestoru a príležitostí na **vlastnú realizáciu sa obyvateľov rôznych vekových a záujmových skupín**, ako aj na vytváranie komplexnej **dramaturgickej ponuky** v podobe importu od MKC, resp. iných prevádzkovateľov či organizátorov kultúrneho života. Samozrejme platí aj to, že v MČ, kde KD nie je vôbec, by občania vytvorenie takéhoto spoločenského priestoru, resp. priestoru, ktorý by spĺňal komunitnú a kultúrnu funkciu, privítali.

¹⁶ Záverečná správa komunitné mapovanie vo vybraných mestských častiach mesta Žilina, Z.Hlávková, S. Holúbková

V niečom podobná a v niečom, prirodzene, veľmi odlišná od okrajových MČ je situácia s dostupnosťou kultúry a celkovo stavu verejného priestoru v aglomeráciách mestských panelových sídlisk. Ani v týchto častiach mesta nie sú vytvorené dostatočné kapacity v podobe fyzickej kultúrno-komunitnej infraštruktúry, resp. dostatočnej kultúrnej ponuky, za ktorú by nebolo treba chodiť do centra mesta. Bývalé výmenníky napríklad v meste Košice úspešne fungujú ako priestory, ktoré boli s relatívne nízkymi investičnými nákladmi konverzované na novú - kultúrno-komunitnú funkciu, čo môže byť vhodným príkladom aj pre mesto Žilina. Taktiež je potrebné redefinovať vzťah medzi poskytovanými sociálnymi službami a kultúrno-komunitnou ponukou mesta v existujúcich, alebo plánovaných susedských/komunitných centrách na sídliskách a v mestských častiach. Je potrebná koordinácia aktivít jednotlivých subjektov s možnosťou získania nového publika cez diverzifikáciu aktivít.¹⁷

Nejedná sa však iba o nedostatkovú priestorovú či dramaturgickú ponuku. Zmyslom demokracie je tiež vytváranie adekvátnych podmienok na **participáciu na verejnom a kultúrnom živote**. Preto tak v prípade okrajových MČ, ako aj sídlisk a vôbec celého mesta je pre rozvoj kvality života v jeho nemateriálnej dimenzii dôležité systematické vytváranie podmienok na pravidelné komunitné plánovanie, účasť na rozhodovaní o podobe verejného priestoru, ale i ďalších mestských témach a na **kultúrnu participáciu** obyvateľov vrátane vytvárania priestoru na sebarealizáciu a rozvoja vlastného tvorivého potenciálu. V tomto prípade sa treba špecificky zamerať aj na zraniteľné, alebo znevýhodnené skupiny, ako sú napríklad seniori alebo mladí ľudia, pretože ako vyplýva z **prieskumu verejnej mienky**¹⁸, ktorý sme uskutočnili, práve tieto skupiny sa necítia do takýchto príležitostí aktuálne zahŕňané. Rovnako je potrebné brať do úvahy ľudí s rôznymi typmi zdravotného znevýhodnenia - tak telesného ako aj zmyslového - a vytvárať podmienky pre ich začleňovanie do plnohodnotného života tak cez možnosti participácie, ako aj vytváraní kultúrnej ponuky. Okrem služieb tlmočenia / otitulkovania predstavenia Mestským divadlom, v súčasnosti takýto typ servisu napr. pre zrakovo alebo sluchovo znevýhodnených občanov poskytujú najmä neziskové organizácie venujúce sa pomoci ľuďom so zdravotným znevýhodnením. Tento typ služieb treba jednak intenzívnejšie podporovať, ale tiež vytvárať nástroje prostr. vzniku dostupných verejných služieb, ktoré dokážu potreby znevýhodnených skupín adekvátne saturovať.

Vytváranie priestoru pre **verejnú angažovanosť**, ale aj pre organizovanie komunít zdola a možnosť ovplyvňovania mestskej verejnej politiky považujeme za esenciálne nie len v súvislosti s rozvíjaním **kultúry demokracie**, ale s jej samotnou **udržateľnosťou**. Ako potvrdzujú viaceré výskumy a prieskumy verejnej mienky (napr. Eurobarometer¹⁹) Slovenská republika ako celok má problém s dôverou verejnosti k verejným demokratickým inštitúciám, ale aj so vzájomnou medziľudskou dôverou. Pre udržateľnosť demokracie je však dôvera zásadným atribútom a preto by malo byť neoddeliteľnou súčasťou kultúry vytváranie podmienok na širokú participáciu na správe verejných vecí, pričom mestskú mierku možno považovať pre tieto účely za ideálnu. Žilina má v skutočnosti zdravý základ, na ktorom sa dá ďalej stavať - z jedného z **prieskumov**²⁰, ktoré sme realizovali napríklad vyplynulo, že až 6% obyvateľov mesta sa dobrovoľnícky angažuje v oblasti kultúry. Takúto činnosť je potrebné verejne oceňovať, aby sa stala zdrojom inšpirácie aj pre ďalších členov miestnych komunít.

Ak si kladieme otázky súvisiace s potrebou udržateľnosti a rozvoja kultúry demokracie, nemôžeme opomenúť **globálny rámec potreby udržateľnosti environmentálnej**. Táto najväčšia globálna výzva súčasnosti, ktorá bezprostredne súvisí s prežívanou **klimatickou krízou** predstavuje aj výzvu v kontexte akejkolvek miestnej verejnej politiky, kultúrnu nevynímajúc.

Potreba investícií do zazelenania verejných priestorov odolnou zeleňou, do adaptačných a mitigačných opatrení reagujúcich na zmenu klímy, do vytvárania vodozádržných opatrení a revitalizácie prímestských prírodných

¹⁷ Podpora rodín a medzigeneračné spolužitie v Komunitný plán sociálnych služieb Mesta Žilina 2019-2023 - link: <https://www.zilina.sk/wp-content/uploads/2021/04/KPSS-Mesto-Zilina-final-1.pdf>

¹⁸ Kreatívna stratégia Žilina 2035 - prieskum verejnej mienky - Máj 2021, Median SK

¹⁹ <https://www.partnerskadhoda.gov.sk/17-rokov-v-eu-8-z-10-slovakov-sa-citi-byt-aj-obcanom-eu-a-ich-dovera-v-europsku-uniu-je-najvyssi-a-za-poslednych-10-rokov/>

²⁰ Kreatívna stratégia Žilina 2035 - prieskum verejnej mienky - Máj 2021, Median SK

oblastí vhodných na komunitnú a kultúrnu rekreáciu sú zjavnou nevyhnutnosťou, ktorá je podobne vnímaná aj žilinskou verejnosťou. Rovnako ako vytváranie a podpora rôznych vzdelávacích environmentálnych programov pre rôznorodé cieľové skupiny, ktoré prispievajú k zlepšeniu všeobecného verejného povedomia o potrebe nových prístupov k **environmentálnej zodpovednosti**.

V súvislosti s environmentálnou zodpovednosťou netreba zabúdať ani na zodpovednosť kultúrnych organizátorov, ktorých je potrebné nielen vhodne motivovať k triedeniu odpadu, ktorý vzniká následkom podujatí, ale tiež vytvárať dostupné podmienky na to, aby to mohli efektívne uskutočňovať. Niektoré prevádzky v centre mesta adresovali kritiku namierenú k nedostupnosti možnosti triedenia.

7.2) IV. Kultúrne a inkluzívne mesto - zhrnutie

Kľúčové identifikované problémy:

- Zanedbaný a kvôli bariéram nedostupný verejný priestor (priestranstvá mimo centra mesta, kultúrne domy, mestské kultúrne inštitúcie).
- Nedostatočne napĺňaná funkcia kultúrnych domov v okrajových MČ a nespokojnosť tamajších obyvateľov s dostupnosťou kultúrneho, spoločenského a komunitného života.
- Nedostatok priestorov na kultúrno-komunitnú funkciu v sídliskových aglomeráciách.
- Všeobecný úpadok spoločenskej dôvery (celoslovenský jav) a Nedostatočná ponuka príležitostí na širokú participáciu verejnosti na kultúrnom a verejnom živote v komunite / meste.
- Globálne environmentálne hrozby premietnuté na lokálnu mierku.

Kľúčové identifikované príležitosti:

- Široký záujem verejnosti o stav verejného priestoru.
- Občania okrajových MČ majú silný záujem na obnove kultúrno-komunitného života, vrátane využívania infraštruktúry v podobe KD.
- Možnosť využitia bývalých výmenníkov na panelových sídliskách a ich konverzie na kultúrno-komunitnú funkciu.
- Silný potenciál angažovanosti a dobrovoľníctva u časti obyvateľov mesta, ktorý je potrebné multiplikovať.

7.3) IV. Kultúrne a inkluzívne mesto - strategické ciele a opatrenia

IV.) Kultúrne a inkluzívne mesto			
strategický cieľ	Ciele	Indikátory	Možné opatrenia
IV.A.) Kultivovaný verejný priestor pre všetkých	IV.A.1.) Systematická revitalizácia stavu verejných priestranstiev	- Vytvorený a uplatňovaný manuál verejných priestranstiev	- Vytvoriť a uplatňovať manuál verejných priestranstiev - dizajnové a funkčné zjednotenie prvkov, odstránenie všetkých typov užívateľských bariér tak, aby boli verejné priestranstvá prístupné a dostupné pre všetky sociálne skupiny vrátane ľudí s rôznymi typmi znevýhodnenia v snahe užívania mesta kompletným sociálnym mixom obyvateľstva
		- Počet účastníkov vzdelávacích programov ročne, resp. v sledovnom období - Počet výstav, prednášok, a inštalácií v sledovanom období	- Vytvoriť program vzdelávania v oblasti urbanizmu a architektúry napríklad formou: umožnenia dialógu s občanmi o verejných priestoroch, testovanie nových funkcií pomocou dočasných architektonických inštalácií, organizácia výstav a prednášky zahraničných architektov, vznik festivalu architektúry

		- Počet architektonických a dizajnerských súťaží	- Systematické uplatňovanie nástroja architektonických a dizajnerských súťaží: Zvýšiť počet architektonických a dizajnerských súťaží pri verejnom obstarávaní s cieľom vytvárať tlak na vylepšenie kvality produkcie a zvýšenie povedomia o kvalite architektúry a dizajnu
	IV.A.1.) Strategický prístup k exteriéru mesta - systematická práca s kultúrnym dedičstvom, architektúrou, verejným priestorom	- Obnova MPR	- Obnova mestskej pamiatkovej rezervácie a vyčistenie od nevhodných zásahov
		- Počet odstránených nelegálnych reklám	- Implementácia manuálu reklamy , rozšírenie pôsobnosti manuálu reklamy aj mimo pamiatkovej zóny
		- Vytvorenie koncepcie inštalácie umenia vo verejnom priestore	- Vytvoriť koncepciu inštalácie umenia vo verejnom priestore - mapovanie a prehodnotenie kvality a relevancie diel prítomných v mestskom verejnom priestore, zvýšenie počtu umeleckých inštalácií a prezentácia atraktívnych foriem umenia v meste, organizovať súťaže pri umiestnení diel do verejného priestoru, vytvoriť koncepciu inštalovania umenia (typológie, miesta, časový rámec umiestnenia...)
IV.B.) Inkluzívne mesto vytvárajúce priestor pre tvorivosť a rozvoj komunit	IV.B.1.) Prístupná a inkluzívna kultúra pre všetkých	- Počet návštevníkov so špeciálnymi potrebami v sledovanom období - Vytvorený akčný plán odstraňovania / zmierňovania bariér	- Vytvoriť funkčné nástroje podpory kultúrnej participácie obyvateľov - odstraňovanie fyzických, psychologických, sociálnych, vzdelanostných bariér (napr. zľavový systém, tlmočnicke systémy, rampy, výťahy a bezbariérovosť budov, skupinové návštevy)
	IV.B.2.) Decentralizácia kultúry - podpora širokej dostupnosti kultúry a rozvoja tvorivosti okrajových komunit	- Počet obnovených Kultúrnych domov v MČ	- Revitalizovať kultúrnu infraštruktúru v mestských častiach – odstránenie investičného dlhu a doplnenie potrebného technického zabezpečenia, obnova siete Kultúrnych domov v okrajových častiach mesta
		- Počet podujatí v mestských častiach a na sídliskách - Počet návštevníkov/ participujúcich na podujatiach v sledovanom období	- Rozšírenie kultúrnej ponuky mimo centra mesta a zvýšenie atraktivity sídlisk a okrajových častí mesta - realizácia a podpora kultúrnych podujatí mimo centra mesta, rozširovanie a modernizácia ponuky, diverzifikácia publika
		- Počet komunitných aktivít - Miera participácie obyvateľov mimo centra	- Budovanie komunit - organizovanie pravidelného komunitného plánovania a rozvoj kultúrnej participácie obyvateľov mimo centra - vytvorenie priestoru na sebarealizáciu a rozvoj kreatívneho potenciálu
		- Vznik grantovej schémy na podporu komunitných projektov - schválene MZ - Počet a kvalita (úroveň inklúzie, miera zapojenosti obyvateľov a pod.) podporených komunitných projektov	- Vytvoriť samostatný grantový program na podporu komunitných kultúrnych aktivít a tvorivých podujatí na sídliskách a v mestských častiach - špecifikácia I.C.1.)
IV.C.) Angažované mesto -	IV.C.1.) Zapájanie občanov do plánovania a rozhodovania - posilňovanie občianskej	- Počet participatívnych podujatí /miera	- Vytvárať nástroje na systematickú aktívnu participáciu občanov a odbornej verejnosti pri plánovaní rozvoja mesta: konzultácie a zapojenie obyvateľov do rozvoja verejného

rozvoj kultúry demokracie	spoločnosti	participácia obyvateľov	priestoru, tvorby kultúrnych politík a ďalších mestských témach
		- Vznik grantovej schémy na podporu drobných mestských zásahov - schválene MZ - Počet podporených projektov intervenujúcich do zlepšenia verejného priestoru	- Vytvoriť grantový program na drobné mestské zásahy s cieľom oživovania verejných priestranstiev v komunitách. Možné nástroje sú: participatívny rozpočet, grantové výzvy pre oživovanie verejných priestranstiev v komunitách (od fázy projektu až po realizáciu), tvorba zásobníka projektov od občanov pre mesto cez ideové výzvy, stabilná podpora budovania komunitných záhrad a pod.)
		- Počet podporených občianskych aktivít	- Podpora aktívneho občianstva - Vytváranie podmienok pre rozvoj svojpomocných komunitných aktivít, komunitného organizovania prostredníctvom poskytovanie mestských priestorových a technických kapacít občianskym aktivitám
IV.D.) Udržateľné mesto	IV.D.1.) Budovanie udržateľného a odolného mesta – zlepšenie stavu zelene, vodozádržných opatrení a alternatívnej mobility	- Navýšenie rozpočtu na zeleň - počet vysadených kusov odolnej zelene v zanedbaných častiach mesta	- Zlepšenie kvality zelene v meste - navýšenie rozpočtu na údržbu zelene, skvalitnenie súčasnej zelene v meste, zazelenanie zanedbaných verejných priestranstiev odolnou zeleňou
		- Vytvorenie /poskytnutie priestoru pre organizáciu pravidelných mestských trhov -Počet uskutočnených trhov	- Vznik mestského trhoviska - trhovisko prispieva k rozvoju lokálnej ekonomiky, prostredníctvom podpory malých pestovateľov a farmárov z regiónu, ale môže byť odbytiskom aj miestnych remeselníckych a dizajnových produktov. Trhovisko plní aj spoločenskú funkciu.,
		- Vytvorenie Environmentálneho centra - počet vzdelávacích aktivít - Počet účastníkov aktivít	- Vznik Environmentálne centrum Bôrik - ktoré bude organizovať pravidelné vedecko-environmentalne vzdelavacie aktivity
		- Počet novej turistickej infraštruktúry	- Investovať do údržby prímestskej prírodnej a turistickej infraštruktúry
		- Počet aktivít v okolí vodných tokov	- Rozvoj prístupu k vode s prepojením na kultúrno- komunitné oživenie: brehy Rajčianka, Váh, Vodné dielo, Trojbrežie,
		- Počet mitigačných a adaptačných opatrení	- Realizácia koncepcie mitigačných a adaptačných opatrení súvisiacich so zmenou klímy, realizácia efektívnych vodozádržných opatrení a umiestnenie viac vodných prvkov v meste

8.) IMPLEMENTÁCIA a hodnotenie

8.1) Návrh spôsobu implementácie

Na zabezpečenie implementačného procesu stratégie je potrebné správne nastavenie riadiacej schémy a dostatočné, najmä personálne kapacity. Pri procesoch naplňovania strategických cieľov, príprave akčného plánu a pravidelnej aktualizácie cieľov a opatrení je vhodné pokračovať v participatívnych procesoch ktoré sprevádzali prípravu stratégie. Spôsob implementácie stratégie musí byť v súlade so štandardami strategického riadenia na

mestskom úrade tak, aby boli pre všetkých zrozumiteľné a bolo jednoduché dokument používať naprieč odbormi mestského úradu, ktoré sa budú podieľať na jeho napĺňaní. Spôsob implementácie bude detailnejšie rozpracovaný v akčnom pláne ktorý bude sfinalizovaný na začiatku roku 2022, aj v nadväznosti na výsledky kandidatúry na titul EHMK 2026. Samotná implementácia stratégie bude rozdelená medzi budúcu rozvojovú organizáciu KKP a odbor kultúry mesta. Process implementácie bude monitorovaný formou systematického zberu dát a ich následnou evaluáciou, plánované pravidelné Kultúrne fórum bude slúžiť ako milestone - moment pravidelnej ročnej evaluácie, ale ako nástroj pravidelnej spätnej väzby od širšej odbornej verejnosti.

Predpokladaný harmonogram implementácie

- 09.2021 - na schválenie zastupiteľstvom
- 09.2021 - predstavenie verejnosti na kultúrnom fóre
- 10.2021 - nastavovanie zmeny grantového systému a nastavovanie inštitucionálneho rámca
- 11.2021 - prezentácia stratégie verejnosti (výstava + publikácia)
- 01.2022 - nastavenie akčného plánu 2022 - 27
- 2022 - 2027 implementácia + pravidelné kultúrne fórum
- 2027 hodnotenie + revidovanie stratégie
- 2027 - 2036 implementácia revidovanej stratégie + pravidelné kultúrne fórum